

POŠTINA PLAČANA V GOTOVINI.

ŽENSKI SVET

MOŽU

LETNIK VIII
DECEMBER
1930
• ŠTEV • 12 •

2 krat
prihranite

ČAS IN **DENAR**
SCHICHTOVO
JELEN MILO

ŽENSKI SVET

LETNIK VIII.

1930.

12. ŠTEVILKA.

Žena čoveku.

*U istom zlatnom kolu
igramo ti i ja,
ja i ti.*

*U istom zlatnom kolu
i po Sreći,
i po Bolu
igramo zajedno
ti i ja
ja i ti.*

*Oko nas se svetovi kreću,
al ti i ja smo,
samo svesni.*

*Oko nas je Čistota svugde,
al ti i ja smo
samo grešni.*

*Pa u tom našem
zajedničkom grehu,
i Lutanju večnom
ti budi
moja Svetlost;*

*a ja u tmnini
biću tvoja Zvezda.*

*A nadjemo l se
kraj istoga gnezda,
ne zaboravi da Malima,
imamo dati:*

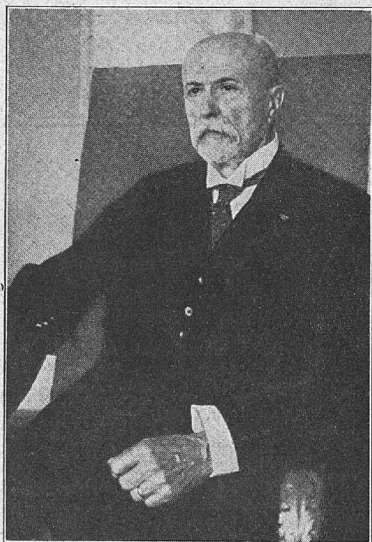
Krila i Veru.

*Veru, duboku veru u Let,
i Života Smisó,
u Dobro,
u Svet,
al iznad sveta
u visoki Let.*

*Da znaju:
da čovečanstvo
živi i diše,
da poleti samo visoko gore,
i uvek više ... više ... i više ..*

Jela Spiridonović-Savićeva.

Spomenik možu.

Ob osemdesetletnici Masarykovega življenja je izdal Narodni ženski savez ČSR prekrasno knjigo „Masaryk a ženy“. V to zbirko so poleg nekaterih mož prispevale najodličnejše zastopnice češke ženske inteligence, kateri je bil Masaryk duhovni vodja bodisi kot profesor v šoli, ali mož in oče v domu, ali kot učenjak in politik v javnosti. S to knjigo so se češke žene hvaležno poklonile svojemu zaščitniku, sodelavcu in osvoboditelju. Iz gradiva, zbranega z ljubeznijo in spoštovanjem, raste pred nami čudovito enotna in etično visoka osebnost Masarykova, ki se baš v svojih nazorih o ženi in praktičnem odnosu do nje dviga do vzora.

Masaryk je glasnik realističnega svetovnega nazora. V njem pa ni bilo nikdar onega dualizma, ki je tako značilen za genije: v svojih delih so veliki, v vsakdanjem življenju mali. Masaryk je tudi živel tako, kakor je v svoji filozofiji spoznal za pravo. Imel je ustaljene nazore o politiki, literaturi, narodnosti, veri itd., pa tudi o ženi. Žena, ljubezen, spoštovanje do žene mu je tvorilo važen, bistven del življenjskega zmisla. Že kot petošolec je trpel za njeno čast — kot sivolas osvoboditelj domovine ji je z zakonom priznal v državi iste sposobnosti in pravice kakor možu.

V peti gimnaziji se je bil zaljubil in je mnogo premišljal, kdaj bo toliko zaslužil, da se bo lahko poročil. Starši so seveda hčerki prepovedali govoriti z mladim študentom, zato sta se shajala na ulici. To je zavohal profesor, ga poklical na zagovor in z umazanimi besedami govoril o njegovi ljubezni. Tomaža so te besede tako ranile, da je pograbil klešče pri peči in grozil profesorju, češ, da ne dovoli tako obdolževati ne deklice ne sebe. Bil je seveda zato izključen. „To je bila moja prva

Ljubezen, odslej sem mnogo premišljeval o njej. Reči moram: ljubezen, silna in prava ljubezen, ljubezen moža in žene, ki sta spolno nepokvarjena, je, kakor poje Visoka pesem, silna kakor smrt — je silnejša od smrti, ker vzdržuje življenje in rodi nova življenja.“ Zato je po njegovem mnenju brak etično višji od celibata, toda „nikdo se ne dotikaj žene brez ljubezni“, je rekel v svojem predavanju študentom.

Kot visokošolec se je seznanil s konservatoristko Charlie Garriguovo iz Amerike. Ko je odpotovala k staršem, je kmalu dobil od njenega očeta poročilo, da je Karla padla z voza in se močno ranila. Takoj se je odpravil v Ameriko — reven študent, ki se je preživljal samo z inštrukcijami — in se ondi poročil, potem pa se vrnil in dovršil študije na Dunaju. Sam pravi, da se v njegovih otrocih pretaka kraljevska kri, ker so bili daljni predniki njegove žene potomci stare francoske dinastije: „ker so bili dobri možje, je to dobro; bili so celo vsi izvrstni ljudje. Za vsakega ima vrednost, če so njegovi predniki kaj pomenili in so bili odlični; tako mi je nekoč Tolstoj z navdušenjem razkladal, kako so bili nekateri njegovi predniki imenitne osebe; imeti v družini in rodu svetel vzor in tradicijo, je ugodna usoda. Po meni pa imajo moji otroci slovaško, kmetsko kri, in te je mnogo.“

Ko se spominja dijaške dobe in prvega znanja z ženo, pravi: „Njena poštenost in nekompromisnost je imela name velik vpliv. Po njej sem dobil od protestantizma za svoje življenje, kar je najboljšo: enotnost v nabožnosti in življenju, nabožno praktičnost, nabožnost za vsak dan. Vse sva delala skupno, tudi Platona sva čitala skupaj, ves najin zakon je bil sodelovanje... Kaj bi vam govoril o tem! To je bila tako silna zveza... Med vojno je obolela, tam v inozemstvu sem to čutil...“

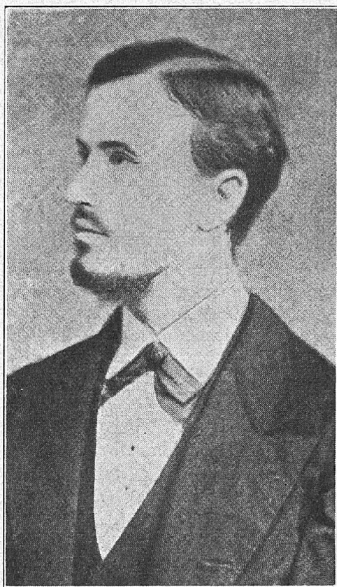
Američanka je postala Čehinja, moralno in politično; verovala je v genija našega naroda, pomagala mi je v mojih političnih bojih in pri vsem mojem političnem delu. Šele takrat, med vojno, sem moral delati brez nje, a vedel sem, da delam sporazumno z njo. Bili so celo trenotki, ko sem, čeprav tako daleč (v Ameriki), prav čutil, kako se družijo najine misli. Ne rečem, da je bila telepatija, nego sporedno mišljenje in čuvstvovanje ljudi, ki se v vsem strinjajo in gledajo svet enako. Njeno prepričanje je bilo, da žena ne živi samo za moža in mož ne samo za ženo; oba morata iskati zakone božje in jih udeleževati.

Po milem slučaju sem odplul (iz Amerike ob prevratu) baš na ženin rojstni dan; slavila sva ga z našo Olgo (hčerko) potih, z običajno spoštljivostjo, s cveticami in spomini — ne s spomini, kajti misli in čuvstva dveh duš, ki sta si blizu in sta ločeni po prostoru, so nekaj drugega kot spominjanje...“

Redki so pri nas možje, ki se upajo priznati, da ima žena kaj vpliva nanje; Masaryk pa trdi: „Svoje nazore o feminizmu sem si utrdil z živim vzorom svoje žene, kakor je sploh moja žena imela najodločil-

nejši in najboljši vpliv na moj razvoj in na dozorevanje vseh mojih nazorov in značaja. Moje predavanje je v bistvu delo moje žene.“ (V mislih ima svoj znani govor „O mnogoženstvu in mnogomoštvu“, s katerim „postavlja nravno čistost za temelj ženskemu gibanju in ki je najdragocenejša sinteza misli, kar jih je bilo izgovorjenih v zgodovini feminizma“ [dr. Babáková]).

Mnogo je pisal in predaval o ženi; tudi v zasebnih pogovorih se je vedno spoštljivo izražal o ženskah. Kadar je povedal kaj posebnega, je rad dostavil: „To je tudi mnenje moje žene, sploh sem pa jaz v tem pogledu samo interpret misli svoje žene.“ O tem zakonu piše Klicperová: „Moramo verovati v delovanje Vesoljnega Duha, če pomislimo, kako sta se sešla ta dva človeka z nasprotnih koncev sveta, da bi skupno ustvarila kos nesmrtnega dela, katerega bi Masaryk sam ne bil izvršil tako, kakor ga danes vidimo. Njun zakon je bil zares sveta enota, ki je moralni temelj družbe. Da sta si mogla urediti tako krasno bračno zvezo, je pač zato, ker sta si bila nravno in intelektualno tako blizu, takorekoč sorodna.“

Nič posebnega se ni zdelo Masaryku, da je pomagal svoji ženi, kjerkoli je bilo treba. Kot docent je rinil po Pratru otroški voziček, kot univerzitetni profesor je še pred vojno hodil na letovišče dve uri daleč s torbo po krompir za družino. Previjanje otroka, kuhinjska dela je cenil prav tako kakor socialno delo ali znanstveno prizadevanje. „Domačnost bodi posvečena in sveta, ali za to je predvsem potrebno, da ne bo žena gospodinjska sužnja. V imenu gospodinjstva oddaljujemo žene od javnega dela, krčimo njihovo obzorje, mrtvičimo njih sile, neglede na njih prirodne vzposobljenosti.“ Po njegovih nazorih je žena dolžna sodelovati v javnem življenju istotako kakor moški. S ponosom je pripovedoval, kako je znameniti slikar, ki je portretiral njegovo ženo, rekel, da je bila ona po zunanosti največja aristokratka, kar jih je videl — in vendar je z vsem razumevanjem korakala po ulicah v vrsti z revolucionarnimi delavci, ko je šlo

za pravice zatiranih. V njegovi knjižnici so tudi dela vseh priznanih ženskih pisateljic, domačih in tujih, posebno ameriških in angleških.

Masaryk je visoko uvaževal ženo, ne samo svojo, nego vsako, tudi služkinjo. Ko je šel nekoč na potovanje in mu je hotela služkinja odnesti prtljago, ji ni pustil: „Lahko me spremite, če hočete, ali kovčeg si bom nosil sam.“

Vsak mož mora imeti v življenju samo eno ženo in žena samo enega moža, in sicer v bračnem združenju:

„Stari zakon pravi, naj bosta mož in žena v enem telesu; danes bi brak formulirali tako, naj bosta tudi v enem duhu. Ne samo brak telesa, nego tudi brak duha, duše. Čisto zakonsko življenje je najintimnejše prijateljstvo — asocijacija duš. V braku se začena novo življenje, napreduje se v nadindividualnem razvoju.

Zmota je posebno nazor, da je spolno življenje, ali spolni nagon, kakor pravimo, najsilnejši in za človeka najvažnejši, da se mu mora ugoditi, drugače da človek telesno in duševno oslabi — skratka, da vzdržljivost škoduje. To je velika neresnica. Vsak vestni in pravi zdravnik vam bo povedal, da ni čistost še nikomur škodovala in tudi ne more škoditi. Res je spolni nagon močan, a imamo tudi razne druge nagone, pa zahtevamo od njih, da so pod kontrolo razuma. Čim močnejši je nagon, tembolj ga moramo obvladati.

Zakaj delamo svetost samo iz materinstva, zakaj ne prav tako tudi iz očetovstva?“ („Mnogoženstvo in mnogomoštvo“.)

Masaryk je pogledal še globlje v dušo moža in ga obsodil, ker išče v ženi zgolj telesno ugodje; skrb za deco, za dom, njena oslabelost radi dela — vse to ga odbija, v njej ne išče drugega nego naslado sebi:

„Žena je od prirode določena, da mora biti mati — tako se glasi geslo mnogoženstva in mnogomoštva. To ni resnica, ni nič bolj resnica, kot da mora mož po prirodi biti oče. Ime materino ni prav nič bolj sveto kot ime očetovo; oba imata nalogo, bdeti nad dušami svojih otrok. Mož pa vali vse rodbinske dolžnosti na ženo. Poznam primer, ko je bila žena utrujena od prečutih noči pri zibelki bolnega deteta ter od dela v gospodinjstvu in z malimi otroki — pa se je nadihala opojnega strupenega plina, da bi se okrepila za pozdrav možu, ki je imel priti iz urada. On je smel biti utrujen od dela, ona ne. Morala je še moža tolažiti — vedela je, če ne bo vsaj po zunanosti vesela, da ji grozi — gostilna! O te grozne češke gostilne, ki lupijo moža in očete in uničujejo svetost družine. In kakšni so ti češki možje, ki tako hrepene po domačnosti, pa tratijo svoj prosti čas v gostilniškem dimu in alkoholizmu.

Moderno za moža in za ženo je, ne ovirati žene, kadarkoli in kjerkoli bi hotela delati dobro.“

Ko je zadnjič hodil Masaryk po slovaških vaseh, se je nekje pri slavnostnem sprejemu s silo prerinila do njega stara, sključena ženica, zaplakala je od ginjenosti, ga objela okoli vratu in mu podarila edini in najljubši svoj zaklad — starinsko sveto pismo. „Tatiček“ Masaryk jo je dvignil in poljubil na razorano lice...

Masaryk je edini filozof in politik, kateremu so žene postavile spomenik, spomenik, ki ne stoji samo v knjigi „Masaryk a ženy“, ne v zavodih, ki nosijo njegovo ime, nego se dviga tudi v ustnem izročilu češkoslovaških delavk in kmetic.

MARIJA P.:

Tragika spolov.

Srečavajo me oči mladih žen. Preplašeno sramežljive so in boječe zbegane. In če se za hip ustavijo v mojem srcu, me v njih prečudno gane vprašanje, ki ga z besedo ne morejo razodeti. Le rahlo trepetaje mi prožijo roko in gredo mimo. A tisto njihovo vprašanje se čudno žalostno razboli v meni: „Kaj je z menoj?“ „Kaj je z nama?“

Razkošje duš, ki se je opojno snovalo iz hrepenenja mlade ljubezni, je začelo ugašati. Prazniki so se jeli redčiti, zgubili so svoj blesk in svojo globoko simboliko, umaknili so se topemu toku vsakdanjosti. Ona polna, svetla doživetja, ki so ju spajala v globoko zavestno harmonijo, so jela izostajati. Izraz je postal ohlapen, površen, nepotreben. Dvoje človeških življenj, ki je v razmahu najglobljega spoznanja priznalo neizmerno vrednoto življenja v dveh, je tako čudno onemelo. Ali je ta onemelost izraz notranje smrti? „Kaj je z menoj?“ „Kaj je z nama?“

Žena, ki jo vsakdanje opravilo odteguje svoji lastni notranji tvorčnosti in jo razbija v nešteto, za njeno intimno življenje uničujočih malenkosti, ostro začuti, da se je skupno ustvarjanje in gibanje življenja prestavilo na docela drugo ravnino, kot jo je zasnovala v svojem jasno dočutenem vrednostnem načrtu. Ta predstavitev se je izvršila brez nje-nega zavestnega pristanka. Izvršila se je takorekoč mimogrede, potihoma, kar čez noč, dokler se ni mahoma zavedla, da stoji na tuji zemlji in ne ve, kje je in kam jo vodi pot. Duhovno prostorje, v katerem živi, je tako stekleno prozorno, od konca do kraja vidno, v njem z določeno besedo lahko označiš predmet za predmetom, v njem ni več somraka in prečudno svetlih slutenj. Čisto drugače je. Domotožje po njenem polnem življenju dahne v rahlo boječo tožbo plašen zvok... „Kaj bi rada?“ „Ne bodi sentimentalna!“ Potem je umolknila.

Iz notranje stiske se skuša rešiti v vprašanje: „Morda pa ni le z nama tako? Morda je pa to zakonitost življenja, kateri nihče ne more ubežati in neizprosno zaseže tudi najbolj osvetljeno življenjsko

prostorje dveh duš. Morda...“ In ta zakonitost se poraja iz absolutne razlike med možem in ženo...

Mož — žena! Dvoje življenskih principov, dvoje nasprotnih smeri, dvoje polarnih struktur! Skušajmo jih razumeti:

Žena doživlja kompleksno, mož elementarno. Karkoli in kadarkoli doživlja žena, je pri vsakem doživljanju vsa udeležena. To se pravi, celotna duševnost zvibrira v poedinem doživljanju. Tako je n. pr. mišljenje prepojeno s čuvstvom, ne more ga izolirati, nujno se ji odzove. V praktičnem življenju odgovarja temu teoretičnemu dejstvu znana resnica, da njeno razsojanje vodi čuvstvo, da je njeno življenje često silno zapleteno, nerazrešljivo, da je nepreračunljiva in se odloča brez razsojanja, da dela skoke. En doživljanj ji sproži cel kompleks drugih doživljanjev. Mož nasprotno se duševno udejstvuje takorekoč z izseki svoje duševnosti, ne s celoto. Razsojanje mu je istimito razsojanje, ne čuvstvovanje. Zato dela po načrtu, ni skakav, je dosleden, ker vedno ostaja v tisti doživljajski smeri in tistem okolju, ki je dotičnemu doživljanju homogeno. Zato more biti trezen, hladen v momentih in položajih, v katerih bi žena tega ne zmogla. Znano dejstvo, da je žena „bolj čuvstvena“ kot mož, ne odgovarja docela resnici. Tudi mož je sposoben silno intenzivnega čuvstvovanja, le da on lahko čuvstvovanje loči od ostalih duševnih funkcij, dočim žena tega ne more — baš radi kompleksnega značaja svoje duševnosti.

Žena doživlja centralno, to je osebnostno. Njeno doživljanje je v brezdistančni zvezi z njenim subjektom. To se pravi, da njen „jaz“ intenzivno sega v vsa njena doživljanja, da iz tega jaza takorekoč ne more stopiti, njeni doživljanji so v bistvu usmerjeni in teže nazaj k njenemu subjektu. V ženski duševnosti ima najmočnejši povdarek subjekt radi njega samega. Drugače pri možu: Smer njegovih doživljanjev je obrnjena navzven. Isto smer imajo njegovi interesi. Končni smoter njegovega doživljanja je vendar v tem, da postavi nekaj „iz sebe“ v svet. Mož je baš iz tega razloga stvaren, žena nestvarna, on je reprezentant objektivne kulture, žena reprezentant subjektivne kulture. To dejstvo nam postane jasno tudi iz sledečega: Doživljajska plast, ki najbolj jedrovito in najbolj interno oklepa človeški subjekt — to je ravno čuvstvena plast ali plast človeškega vrednostnega odnosa do pojavov. Ta plast je v neprimerno tesnejši zvezi z bistvom človeške individualnosti kot n. pr. mišljenjska ali intelektualna plast. Čuvstvena plast je pri ženski psihi v stalni vibraciji, v vedni aktivnosti, kar nam tudi osvetljuje tesno zvezo med aktivnim ženskim subjektom in njegovimi doživljanji. V tej zvezi lahko tudi omenim, da ona pasivnost, ki se kot tipična lastnost pripisuje ženski duševnosti, ni neaktivnost sploh, le smer in način aktivnosti je v ženski psihi drugačen kot v moški. Moška aktivnost je v vidnih efektih dojemljiva, ženska aktivnost je interna. Naj nam osvetli to trdi-

tev dejstvo, kako žena prenaša bolečino duševno pa tudi telesno („prenašanje“ ni nikakor istovetno s pasivnostjo), kako sočuvstvuje, kako se zavzame za gotove pojave. Močno notranjo aktivnost nam očitujejo svetniški ženski tipi. Morda ima celo njena tipična „trma“ svoj razlog v njeni subjektivno poudarjeni strukturi.

Zdi se mi važno, da iz te njene temeljne strukture razložimo njeno rahločutje, občutljivost, njeno globoko ranljivost. Zakaj jo gotovi življenski udarci tako lahko razrušijo do popolne propasti? Ne ker je „šibkejša“, temveč ker zadenejo njen subjekt kot celoto. Zakaj je n. pr. pri debati kaj kmalu „osebno užaljena?“ Ker je zveza med njenim subjektom in doživljaji tako tesna. Ta subjektivno strukturirana duševnost nam bo mogla pojasniti neizbežno tragiko v njenem razmerju do moža: Svoj subjekt doživi kot posebno in zanjo najbolj poudarjeno vrednoto, katero mora jačiti, večati ne v smislu egoizma, temveč v smislu nekekega naznotraj obrnjenega objektivnega ustvarjanja vrednot. — (Seveda se često dogaja, da je poizkus poudarjanja napačen in povzroča motnje v družabnih edinicah — pri površnih in plehkkih ženskih naturah.) V njej sami je poprišče, kjer tudi ona more ustvarjati vrednote, ki so docela ekvivalentne onim, ki jih mož stvariteljsko postavlja „iz sebe“ v svet. Zato je kultura lastnega subjekta njena najvišja in zavestno občutena naloga. Občuti jo kot primarno — vse kulturno udejstvovanje smatra za sekundarno — dokler je seveda ostala pristna in nepotvorjena. In če bi hotela s svojo aktivnostjo spremeniti obraz sveta, se ta sprememba vedno končno tiče le izpopolnitve človeških subjektov.

Povdarek subjekta v moški strukturi je docela drugačen. Tu ne pride v poštev toliko samovrednost, kot samolastna vrednota, temveč ta povdarek lastnega subjekta in njega podvig ima svoj smoter v družbi v odnosu do drugih subjektov, torej v socialnih in kulturnih vrednotah. Deloma ima svoje korenine v političnem instinktu, ki ga vede v obvladanje družbe in sveta.

Subjekt ima v ženski strukturi torej drugačno vrednostno mesto kot v moški. In to je temelj tragike obeh spolov pa tudi temelj ljubezenskega razmerja, ki je v svojem jedru tragično, a zato tudi dinamično in živo.

V čem je tragika? Ljubezensko razmerje med možem in ženo temelji na individualnem vrednostnem bistvu moža in žene, torej na njunih edinstvenih subjektih. V ekstazi ljubezenskega doživetja sta se medsebojno uzrla, najgloblje vrednostno priznala, začutila harmonično skladje med svojima življenskima likoma. Ljubezen je spojilno doživetje dveh subjektov, dveh človeških bistev. Dejanski ljubezenski doživljaj pri možu polagoma preide v neko latenčno stanje, ohrani se v njem neka „podzavestna“ ljubezen, ne čuti nujnosti po zopetnem eksplicitnem doživetju ljubezenske vrednote in obogatitvi svoje duševnosti, ki se poraja

iz vsakega globokega dojetja osebnostne vrednote drugega subjekta. — Žena, ki živi v najtesnejšem stiku sama s seboj, začuti ostro, da mož nima več stika z njo, prav resnično z njo, z njenim notranjim svetom. To spoznanje je neizrečeno trpko, ima boleče posledice v njunem skupnem življenju, ki postaja stvarno, biološko smotreno, urejeno, statično. Stvari se neka stereotipna življenska oblika, ki se vsled ponavljanja zmehanizira, moža nekako „razbremeni“ — saj se izčrpava v poklicnem in kulturnem udejstvovanju in mu je taka razbremenitev dobrodošla. A žena v tem zmehaniziranem življenju ugaša v osamelosti in začne čutiti vso grenko nevrednoto njunega skupnega sožitja. Njeno ljubezensko doživetje nima več svojega objekta — saj je zaobjelo moža v njegovem internem bistvu, katerega mož vsled objektivne usmerjenosti ne vpoštevava več, ga docela zanemarija.

Globoko nasprotje se javlja tudi v načinu ljubezenskega doživetja. Dočim je pri možu to akt določenega časovno omejenega momenta in se ne utaplja v celotno njegovo udejstvovanje, pa je ljubezen žene stanje, ki aktivno izžareva v vse njeno življenje in njeno okolico. Le ljubezen žene ustvarja atmosfero, ker je vedno budna in aktivna in nevezana. Iz tega dejstva izvira morda najgloblja tragika žene, ki pričakuje, da v razmerju do nje mož ne bo nikdar površen, brezvsebinski, prazen, formalen, temveč da bo v vsem njegovem pojavljanju začutila tih stik, ki ga vodi k njej in ga z njo veže v najgloblje in trajno zavestno soglasje.

Čimbolj se bo žena kultivirala, tembolj bo tragiko občutila, tembolj se bo notranje osamosvajala in iskala v izpopolnitvi lastnega bivanja svoje življensko utešenje. Ali pa ne bo takrat tudi mož stopil k njej z drugimi merili, in z zavestnejšimi dolžnostmi, ki se tičejo njenega samolastnega notranjega življenja?

ANGELA VODETOVA:

Nekdaj in danes.

Še nikdar, odkar se človek zaveda svoje duhovne bitnosti, torej odkar je počel kulturno rast, ni bilo razmerje med možem in ženo v taki krizi, kot je danes. Res, da je imela žena v različnih razvojnih fazah različno stališče, bodisi napram zunanjemu svetu, bodisi napram možu. Bili so časi, ko je kot roditeljica uživala velik ugled (matrimonijat), a tudi ko je bila v isti vlogi priznana le kot sredstvo za ohranitev rodu. Saj je bilo pri mnogih narodih celo zakonito dovoljeno, da je mož lahko zavrzel ženo, ki je bila neplodna. Odkar pa je jela kultura dvigati človeka in ga osrečevati civilizacija (z vojnimi pokolji in kapitalistično eksploatacijo), je mož gospodar situacije, je on tisti, ki šnuje zakone, postavlja norme, ustvarja moralo, da jo jutri zopet ovrže, če mu ne prija. Posebno moralo zase, posebno za ženo. In z vidika dvojne morale in

dvojne mere vobče gleda mož in ž njim „javno mnenje“, ki je, žal, še danes le mnenje moža na ženo, in presoja njena dejanja in ji odmerja njene pravice. Moški pač ne pomislijo, da je sodba, ki jo izrekajo o ženi, le njih lastna obsodba, saj se je morala žena, ki so ji do nedavna odrekli celo dušo, nujno prilagoditi možu, od katerega je bila popolnoma odvisna, bodisi direktno v zakonu ali indirektno v javnem življenju. Primorana je bila instinktivno se prilagoditi njegovim željam, nagonsko čutiti in misliti z njim. Zato naj oni, ki še vzvišeno pridružujejo ženo ponižujočim izrekom bodisi še tako modrih mož (Salomon, Seneca, Strindberg, Nietzsche), nikdar ne pozabijo, da so ti možje našli v ženah samo produkt lastnega dela.

V najboljšem primeru je bila do nedavna po moški in torej splošni sodbi ideal ona žena, ki je bila skromna in ponižna, skrbna gospodinja in dobra mati, to se pravi, da je smatrala vse ono, kar je ukrenil mož, za najbolje in najbolj pametno, da se ni premaknila z doma ter se ni brigala za nobeno stvar, ki ni spadala v njen najožji delokrog. Še danes se najdejo moški, ki se jim zdi ženska, ki se zanima za javna vprašanja, nekak nestvor. V službo hoditi in denar služiti jo pustijo — saj to je v njih lastnem interesu; tudi davke sme plačevati in tudi zapro jo, če se pregreši proti zakonu — toda da bi ona soodločala v javnih vprašanjih, to bi bila absurdnost. Vendar pa taki možje postajajo že celo pri nas čimdalje bolj redki in samo še največji plitveži mislijo, da bodo s svojimi kratkovidnimi nazori ustavili tok časa. Saj vemo, da se je v tem pogledu miselnost že temeljito izpremenila po vsem svetu in da danes tudi vsi resnično napredni možje uvidevajo potrebo in upravičenost ženske emancipacije. Če govorimo o ženski emancipaciji, ne mislimo pri tem nič pretiranega, temveč samo ženino gospodarsko osamosvojitvev, ki pač ni nikaka kaprica, temveč je nujna posledica razmer. Danes v večini primerov moški ne zasluži toliko, da bi si mogel ustvariti lasten dom in družino, neveste s premoženjem pa postajajo tudi čimdalje bolj redke. Torej je moški primoran iskati si ženo s poklicem. Dasi izvrševanje poklica pri današnji ureditvi gospodinjstva obremenjuje ženo — mater, je samostojno udejstvovanje žene v poklicu z druge strani vendarle pridobitev za ženo in za človeštvo vobče. Žena se duhovno razvija, pričinja samostojno misliti, presojati stvari okrog sebe z vidika lastnih interesov in postaja tako zavestna tovarišica možu. Kajti mož danes bolj potrebuje vse razumevajočega tovariša na svoji življenjski poti kot kdaj prej. Včasih je bil mož gospod in gospodar, na katerega se je žena lahko naslonila; včasih je bil zakon za ženo res življenjsko pristanišče in če so valovi življenja butali vanj, žena tega skoro ni občutila, saj je stal na krmilu „on“. A danes je drugače. Danes je mož večji suženj v borbi za obstanek, kot je bil kdaj prej. Njegov položaj je povečini nestalen, ker je odvisen od nešteto momentov. Po vsem svetu sledi ena kriza drugi, ena

gospodarska katastrofa drugi, en prevrat drugemu in vse to povzroča življenjsko, gospodarsko nestabilnost tudi posameznika ter posega tudi globoko v življenje družabnih edinic: zakona, naroda. Zato tudi vsi misleči moški uvidevajo, da je treba pojmovanje v sožitju z ženo, bodisi kot zakonsko družico, bodisi kot sočlovekom, postaviti na novo bazo, in najboljši med njimi, ki so resnično napredni, odkrito pozdravljajo njeno duhovno in gospodarsko osamosvojitvev. Današnji mož je naravnost primoran, da si išče ženo, ki ga bo razumela, ki se bo zanimala za vse, za kar se on zanima, ki mu bo opora v življenjski borbi ravno v toliki meri kot on njej. Samo obojestransko razumevanje medsebojnih interesov, obojestransko poznavanje aktualnih življenjskih vprašanj — ker tudi to je danes nujno potrebno — more biti podlaga za trajno srečo v zakonu. Kajti kljub vsej trdi realnosti današnje dobe biva vendar v vsakem človeku hrepenenje po sreči in zadovoljstvu, in stremljenje vseh plemenitih reformatorjev ima vedno le en smoter: dati svetu in življenju tako obliko, da zadovoljnost in blagostanje ne bosta le abstraktna pojma za večino ljudi.

Če torej poznamo vzroke raznih sprememb v razvoju družbe, ki so nujno spremenili tudi miselnost posameznika, razumemo, kako nesmiselno je jadikovanje: „Včasih je bilo vse drugače, ženske so bile boljše žene in matere in se niso vtikale v stvari, ki jih ne brigajo. — Moški so bili včasih res možje, značajni, neomajni, zavedali so se svojih dolžnosti. Danes pa izdajajo svoje prepričanje za Judeževe groše, za družino so brez čuta odgovornosti.“ Obojestranska sodba je nepremišljena, četudi je več ali manj resnice na njej. Če se žena direktno manj briga za otroke, skrbi zanje tembolj indirektno, saj nosi često trikratno breme. Če moški nimajo več tako trdnega značaja, kot so ga imeli, če kažejo za družino manj brige, se moramo zavedati, da so vse to ubile razmere, ki hočejo iz človeka napraviti stroj, da mora moškega nujno demoralizirati zavest, da ne zasluži toliko, da bi mogel preživljati družino.

Zato mora žena dvigniti moža s tem, da mu vcepi sigurnost in zavest, da ni sam, temveč da ima ob svoji strani zvesto sobojevnico, ki se zaveda, da so pravice enega tudi pravice drugega.

Toda to more samo duhovno prebujena žena, ki se povsem zaveda te prevažne naloge v življenju.

Imeli bomo zavest, da je vse etično naziranje, ki daje enem zakoncu v braku in z brakom pravico nad osebnostjo drugega zakonca, surov preostanek iz nizkih kulturnih stopenj; da more biti vse, kar si dajeta mož in žena v skupnem življenju, samo svoboden dar ljubezni in ga nihče izmed njiju ne more nikoli zahtevati kot svojo pravico.

Ellen Key.

Na poklicnem poprišču.

Prav za prav bi bilo mnogo zanimiveje slišati iskreno moško izpoved: ne v načelnem moškem stališču nasproti ženski v pridobitnem poklicu, ki je spričo sedanjih razmer enostavno dano, marveč o najnotranjših mislih in čuvstvih, ki jim narekujejo njihovo osebno ravnanje nasproti ženski poklicni tovarišici. Pa ker ste zaenkrat, gospa urednica, tako odločili, da naj pride izpoved o odnošajih med moškim in žensko na mejdanu pridobitnega poklica od ženske strani, naj podam — na podlagi večdesetletnih lastnih izkušenj in opažanj — prispevek za osvetlitev tega vprašanja, ki sega v življenske interese ženstva.

V mladosti sem poznala — navajam lastni zgled, ker je tipičen — eno samo veliko željo: postati učiteljica. To je bil zame višek ženske usode, najidealnejši cilj ženskega življenja. Ostal mi je žal nedosegljiv. Postala sem zasebna uradnica. Zavedajoč se premajhne šolske izobrazbe, sem se s podvojeno vestnostjo in vnemo oklenila dela in si izpopolnjevala znanje s čitanjem in učenjem. Tako so mi kmalu poverili dela, kakor so jih opravljali uradniki, ki so bili že po več let v službi. Plačo sem pa kljub temu ves čas imela za polovico manjšo. Ko smo o novem letu vsi skupaj prosili za povišanje plač, so dobili moški tovariši po 15 do 25 odstotkov zvišanja, jaz pa le za 5 odstotkov.

Takrat smo bile ženske v pisarnah še redke izjeme in moški se še niso bali ženske „konkurence“. Odnošaji so bili zelo iskreni in tovariški. Tako je bilo mojim pisarniškim tovarišem v resnici zelo težko, ko me je šef pri plači tako zapostavil, ter so se ponudili, da zame posredujejo. To sem seveda odklonila. Mislila sem si, da šefu pač ni do mojega dela, da me omalovažuje. Ko sem pa kasneje odpovedala službo, mi je šef rekel, da mu je žal, da odhajam, ter mi je izdal tako odlično, pohvalno izpričevalo, da ga še danes z veseljem hranim. Torej me je zapostavljal pri plači enostavno zato, ker sem bila ženska, neglede na moje delo, in krivičnosti tega ravnanja se očividno niti zavedal ni.

Število žensk po pisarnah in drugih poklicih, ki so bili dotlej pridržani moškim, je čimdalje bolj raslo, ženskam so se odpirale vse šole. Postalo je jasno, da se prejšnje izjeme izpreminjajo v pravilo. Sedaj so moški začutili nevarnost — in se uprli. Gospodarsko-socialnega in kulturnega razvoja, ki je topot zgrabil v svoj vrtinec tudi ženske, sicer niso mogli zavreti, zato se je pa njihov odpor izprevrigel v tiho, zarotniško borbo proti posameznicam: moški proti ženski, kjerkoli je naletel nanjo na svojem delovnem poprišču. O kakem tovarištvu nasproti ženski v poklicu ni bilo več govora. Veljala je in še velja le pravica močnejšega

nad slabejšim. In ženska je nasproti moškemu v pridobitnem življenju dejansko slabejša, saj jo ovira telesni ustroj ter spone tisočletne vzgoje in podrejenosti.

Naravno in tisočletne krščanske kulture ter modernih socialnih in demokratskih pojmov edino vredno bi bilo, da bi šel moški ženski kot starejši, izkušenejši močnejši brat v boju za obstanek in stremljenju po višjih življenskih vrednotah kolikor mogoče na roko, jo vodil in podpiral. Resnica je, žal, nasprotna, ako ne štejemo izjem. Poraz, omalovaževanje, odrievanje in izrivanje doživlja ženska v svojem poklicnem delu od strani svojih moških tovarišev. Neverjetno je, do kakšne brutalnosti, do kakšne zlobe se more v boju proti ženski ponižati moški. Neki šolski vodja je rekel podrejeni omoženi učiteljici, ki ji je iz golega nasprotovanja onemogočal živeti z družino: „Za vas sem predvsem predstojnik in še-le potem človek.“ Sama sem doživela v službi od svojih poklicnih tovarišev toliko grenkega in brutalnega, toliko ubijanja in oviranja, da sem vztrajala le iz strahu pred bedo in pa v zavesti, da sem na svojem mestu ravno kot ženska vršila zelo važno nalogo. Po dvajsetih letih službe mi je rekel neposredni višji z neprikrito škodoželjnostjo: „Sedaj imate torej svojo sobo; to je pa tudi vse, kar ste v službi dosegli.“

— Priznam pa — zaradi resnice — da sem imela med svojimi predstojniki tudi može, ki so me ravno kot žensko spoštovali in me ščitili pred zlobo tovarišev. Sploh moram reči po svoji izkušnji: čim višje stoji moški po svoji izobrazbi, po svoji osebnosti, tem bolj je pravičen resnemu ženskemu delu in prizadevanju, tembolj mu je tuj vsak prezir, vsako sovrašтво nasproti ženski v kateremkoli poklicu.

Znanje samo pa še ne „naredi človeka“, zato so tudi ženske v višjih poklicih izpostavljene podobnim težavam kakor drugod; tudi tu je moški ženski brezobziren nasprotnik, ki v boju proti njej ne izbira sredstev. Znani so pri nas kričeči slučajji, ki jih pa tu ne navajam, ker namen teh vrstic ni kogarkoli izzivati ali žaliti. —

Zanimivo je slednjič dejstvo, da so v praksi nasprotniki ženskega dela izven doma in gospodinjskega poprišča vobče — tudi pripadniki političnih veroizpovedanj, ki so kot prva zapisala na svoj prapor popolno enakopravnost ženstva.

Vsega tega ženstvo ne izkuša samo pri nas, marveč je to splošen pojav. Tako tožijo n. pr. ženske vseučiliške slušateljice v Nemčiji, da se čutijo na univerzah tuje in osamljene, to pa zaradi sklenjenega, tihega odpora in prezira, ki ga srečujejo tu od moške strani. Tako so nemške parlamentarke v svojih poročilih o priliki desetletnice nemške ustave skoraj brezizjemno omenjale, kako malo dobrohotne pomoči so našle v svojem parlamentarnem šolanju pri moških tovariših.

Dejstvo je, da se morajo ženske tudi danes še, ko jim je pravica do dela in svobodna volitev poklica načelno povsodi priznana, boriti za

vsako ped tal v poklicih, ki jih smatrajo moški za svojo domeno. Žensko delo se še vedno podcenjuje in na splošno plačuje slabše nego moško. Še celo mož, ki sicer rad sprejema ženine prispevke za vzdrževanje družine in jih marsikdaj celo zahteva, omalovažuje in prezira ženino poklicno delo.

Odkod vse to moško nasprotstvo proti ženskemu delu izven gospodinjstva? Krušna konkurenca? To je pač le zelo uporabna pretveza, pod katero se večinoma vodi boj proti ženskemu pridobitnemu delu, pretveza pravim, ker je jasno, da morajo tudi ženske živeti. — Ali skrb za dobrobit družine, kateri se žena — mati s pridobitnim delom, s samostojnim poklicem odteguje? V tem je v resnici problem ženskega pridobitnega dela, ki se pa seveda ne da rešiti z enostavno izključitvijo ženstva ali tudi samo omoženih žensk iz pridobitnih poklicev. Sicer pa družina potrebuje tudi očetove osebne skrbi, nege in vzgoje, njegovega tesnega sožitja z njo, ako naj bo družina dejansko to, kar bi morala biti: idealno občestvo, kulturno ognjišče in nikdar ne odrekajoča opora po krvnih vezeh skupaj spadajočih poedincev. A koliko je očetov, ki bi čas, ki jim preostaja od pridobitnega dela, res posvečali družini?... Tudi skrb za družino se torej ne zdi odkritosrčna.

Vse globlje nam je iskati vir moškega odpora proti ženski umski in gospodarski samostojnosti. Moški se boje za svoje prvenstvo, za svoje gospodstvo na svetu. To je.

V spolnem življenju je moški pač večni suženj ženske — še izza Adama. Intelktualno in gospodarsko pa jo je v teku dob podjarmil in na njenem podložništvu zgradil svojo svetovno nadvlado. Tako si je zagotovil njeno odvisnost od sebe in njeno pokornost ter se ji obenem maščeval za svoje suženjstvo v nagonem življenju. Ženski, ki ga spolno draži — moderno se to pravi sex appelle — je moški vedno pripravljn položiti k nogam slavo in imetje, mnogokrat najsvetejše dolžnosti in osebno čast, poljubljati prah njenih nog; za vse ostalo ženstvo — ne izvzemši lastno ženo in mater svojih otrok — pozna le aristokratski prezir in milost, ki sta oba enako žaljiva. Žensko pa, ki stopa predenj na intelektualnem in gospodarskem poprišču z zahtevo po enakopravnosti, svobodništvu — sovraži. Marsikdaj se tega sovraštva sam niti prav ne zaveda, toda ravna pa pod njegovim vplivom.

V „Ukročeni trmoglavki“ (Župančičev prevod) označuje Shakespear razmerje žene nasproti možu tako-le:

„Tvoj mož je tvoj gospod, rednik, hranitelj,
glava in tvoj vladar; zate skrbi,
za žitek tvoj; telo posveča delu
napornemu na suhem in na morju,
ponoči v vihrah bdi, podnevu v mrazu,

ko ti doma na gorkem varno spiš;
in noče drugega iz tvojih rok,
samo ljubezen, le pogled in slušnost, —
premalo plače za tak velik dolg.
Takšno udanost, kot podložnik knezu,
je dolžna ženska svojemu soprogu;
če pa je — —
nepokorna njega častni volji,
kaj drugega je, kot brezdušen puntar,
grd izdajavec milemu gospodu? —“

To je miselnost, iz katere tudi danes še izvira moško nasprotstvo proti ženskemu poklicnemu delu, dasi predpostav za moško gospodstvo — izključno pridobivanje eksistenčnih sredstev — že dolgo več ni.

Brez pridržka je treba priznati, da ženski določa in tudi omejuje njeno pot in cilje njena naravna naloga: materinstvo in dalekosežne dolžnosti, ki so z njim v zvezi. Vendar materinstvo nikdar ne sme služiti kot pretveza za zaslužnjenje ženske. Zakon in telesno materinstvo nista vsaki ženski zapisana niti brezpogojno zaželjena. Razen tega danes ne moreta več docela izpolniti ženskega življenja in hotenja; v dobi tolikega razmaha resničnih in navideznih kulturnih in gospodarskih potreb ženska ne more ostati izven splošnega razvoja.

Zenstvo si pravice do svobodne volitve poklica, do popolne samostojnosti izven zakona in enakopravnosti v zakonu ne bo dalo več vzeti, odnosno bo nadaljevalo boj zanje. Ženskega dekelstva je konec, kakor je suženjstva konec; iz svobodne volje bo ženska služila družini.

Od moških je odvisno, v koliki meri se bo to zgodilo. Ako hočejo pridobiti za to službo najboljše izmed žena — in tako zahteva korist splošnosti — potem se morajo odreči tako svojemu suženjstvu ženski kakor gospodstvu nad njo in postati enostavno njen iskreni, pošteni drug, ki bo delil z njo ves blagor, pa tudi vse gorje družinskega življenja in ne bo imel drugih žena poleg svoje: Ljubezen za ljubezen, žrtev za žrtev.

MARJANA ŽELJEZNOVA — KOKALJ:

Ti in jaz.

„Božica, moja si rožica!“ ji je dejal in udarjal s prsti po oknu.

„Kaj sem?“ je vprašala in položila knjigo ni mizo.

„Vedno tičiš v knjigah in nikoli ne slišiš, kaj ti rečem! Če sem jaz tu, ne smeš čitati!“

„Govoriti ne smem po kosilu, sedaj pa še čitati ne! Za božjo voljo vendar, kaj naj počnem!“

„Sedi in čakaj?“ — „Na kaj?“

„Da te kaj vprašam!“ — „Milan, saj vendar nisem šolarica!“

„Klepetulja si, kakor so vse ženske!“ — „Ti si...“

„Le poizkusi me kritizirati!“

„Ne mislim ravno, ampak reči ti moram, da ne boš delal tako z menoj! Naveličala sem se že tvoje oblastnosti...“

„Kaj? Kaj? Ti si vendar moja žena in...“ — „In tvoja tovarišica!“

„Kaj naj pomeni tvoja nepričakovana hrabrost?“

„Da sva si tovariša, ti in jaz. Obadva zasluživa ter imava zato obadva iste pravice in dolžnosti!“

„Ha, ta je pa dobra! Motiš se, draga. Ti in jaz — noč in dan!“

„Ne bodi no tako starokopiten!“

„Kaj ti pride na misel! Mari ti ne dovolim velikodušno, da izvršuješ svoj ljubljeni poklic. Kaj ni dovolj?“ — „Ti si tako čuden! Ne razumeš me!“

„Vedno lepše! Kaj pa še hočeš? Izvršuješ svoj poklic, imaš moža, ješ in piješ, dobro stanovanje imaš... in še nisi zadovoljna!“

„Nisem!“ — „Kaj si upaš! Res si predrzna!“ — „Zakaj? Kdo pa si ti?“

„Jaz? Tvoj mož in tvoj gospodar!“

„Motiš se... Ti in jaz sva enaka! Le ti ne maraš uvideti resnice!“

„Ne maram, ne maram, ker je to neumnost, ženska muhavost!“

„Milan!“

„Morda bi imela rada hišnega prijatelja, ker je to moderno!“

„Ne, ne... Na kaj takega še sploh nisem mislila!“

„Morda hočeš kakšno moderno obleko, klobuk?“ — „Ne.“

„Morda bi hodila rada v kavarno, v ženske klube, ali pa celo v dancing?“ — „Ne žali me!“

„E, ko ste pa ženske kar nore za tistim, kar je pod firmo moderno!“

„Kako si ironičen! Daj si vendar dopovedati, da me vedno napačno razumeš. Ne želim si drugega kakor tvojega prijateljstva!“

„Zdravo! Prismodica! Mari naj ti pripovedujem o svoji notranjosti in potem verno poslušam, kaj mi boš ti povedala o svoji? Stiskala naj bi se za roko in skupaj zdihovala... Taki pogovori menda niso za stara zakonca, kvečjemu za zaljubljenca iz nižje gimnazije...“

„Ne norčuj se! Pogovoriva se kakor dva moža iz oči v oči...“

„Kaj pa? Saj si vendar nimava kaj reči!“

„Nimava? Živiva kakor dve točki, ki se sporedno premikata v brezkončnost in ki se nikoli ne sestaneta, četudi sta si tako blizu...“

„Blaznost! Ne vem, kaj hočeš pravzaprav!“ — „Tebe!“

„Saj me imaš!“ — „Da, da... telo in nič več!“

„Boža, na živce mi greš s svojim koledovanjem!“

„Hočem se ti približati, pa me vedno podiš, suješ od sebe...“

„Fiksna ideja te preganja... Poslati te bom moral na opazovalnico... Sit sem tvojih sitnarjenj...“ — „Najraje imam, če molčiš! S svojimi čenčami me spravljaš kar v slabo voljo...“

„Poslušaj me! Ne morem več prenašati tvojega zaničevanja! Tvoja žena sem ti pred ljudmi, tebi pa hočem postati tovariš...“

„O, kako si nasilna, dolgočasna in otročja! Predobro se ti godi. Skrbi nimaš...“ — „In otrok!“

„Vraga, samo tega se še manjka!“ — „Če si jih pa želim!“

„Neumne želje pa res imaš!“ — „Ne, ne... Potem si bova bližja...“

„Moderna žena je pa še večji vrag kakor nekdanja, predvojna Ksan-tipal! Vse hoče. Prijateljstvo, enakopravnost, poklic in otroke! Vrag vas razumi!“ Zaloputnil je vrata za seboj.

„Tak je. To je sreča, življenje... Zakaj je tak? Zakaj se ne mara pogovoriti. Morda bi me potem razumel in vse bi bilo drugače. Odtujujeva se vsako uro... Tako je oblasten in prazen... Zakaj ne pusti, da bi prenesla nekoliko svojega duševnega bogastva v njegovo notranjo praznino? Česa se boji?“

Črez pol ure je vstopil. „Božica, ne jezi se! Nisem mislil tako hudo! Veš, tvoje čenče me vedno razburjajo. Pridi sem, poljubil te bom...“

Poljubil jo je, vzel klobuk, rekoč: „Na svidenje, Božica, moja rožica!“ in odšel v kavarno.

Božica je sedela in štrmela v rože na preprogi. „Da, da, mislil je, da je s tem vse popravil... Ko bi le slutil, kako je v meni... Misli, da sem jaz le lutka in nič več... Ni hudoben, le prazen, prazen in to boli... Milan, prav imaš! Ti in jaz... dva pojma, ki se popolnoma izključujeta...“

MANICA KOMANOVA:

Spoznanje.

Oče Piškur, štiridesetpetleten možakar, visoke postave in koščen v obraz, je pravkar pospravil svetonočno večerjo, solato in ohlajene kuhane hruške, ko je stopila predenj njegova zakonska družica, mala in suhotna ženica, in ga vprašala nekako boječe:

„Ali je bilo dobro? Veš, nocoj ti nisem smela postreči z gorko večerjo, ker je božični večer.“

„M-he-hm,“ je zahreščal Piškur in bolj z mahljajem roke nego z glasom dal vedeti, da je zadovoljen. Nato je vstal, poiskal suknjič in klobuk, se mimogrede ozrl v kot, kjer so njegovi trije otročiči pripravljali jaslice, in se podal iz hiše. Ženica je urno smuknila za njim in ga zaustavila v veži: „I, kam pa greš?“ Mož jo je pogledal začuden:

„Kam — saj veš kam. Na četrtinko, pravzaprav na pomenek.“

„Pa nocoj? Rajši bi ostal doma, pri meni, pri otrocih.“

„No, no! Do polnoči je še tri ure. Kaj naj bi počel doma? Otroci se kratkočasijo z jaslicami, ti imaš svoja opravila, čisto lahko me pogrešite. Sicer bom pa itak kmalu nazaj.“

„Narobe je res“ je bolestno vzdihnila žena. „Menda le-ti lahko pogrešiš nas vse, otroke in mene.“

Ta očitek, četudi izrečen s tihim, plahim glasom, je zadel moža v živo. Razkoračil se je na široko in zamahnil z roko po zraku. Trdo, osorno mu je bruhnilo iz ust:

„Zena, kakšna si nocoj? Ne razumem te. Kaj pa še hočeš od mene! Ali ne garam iz dneva v dan, iz leta v leto kakor živina! In ne samo zase nego za vas vse. Kar je moje, je vedno tudi tvoje, in še nikoli te nisem vprašal, kam in kako si obrnila krajcar. Če smo kdaj zmogli kaj boljšega za prigrizek, jedli smo vsi, če je bil pa v skledi samo močnik in krompir, sem ga z vami vred natepal tudi jaz. Nikdar nisem godrnjal in zahteval kakega priboljška. Ne popivam, kakor delajo to mnogi drugi, če pa stopim tualitam v gostilno, grem, kakor rečeno, več zaradi pomenka kakor pa zaradi tistih kapljic vina. Zdaj pa naenkrat tako očitanje.“

Zena je uvidela, da mož govori resnico. Pogled ji je šinil na njegovo, od skrbi nagubano čelo in se ustavil na moževih koščenih in žuljavih rokah. Zasmilil se ji je v srce. Skesano in s solznimi očmi ga je zaprosila:

„Janez, nisem mislila tako. Ne bodi hud! Veš, želela sem, tako vroče sem želela, da bi bili nocoj vsi skupaj. Zdi se mi, da bi bilo to nekaj nebeškega, nekaj — pa saj ne morem, ne znam ti povedati, kakor bi rada. Očitati ti pa res nimam kaj, zato mi ne zameri za tiste besede! Le pojdi v gostilno, le pojdi! Samo hud ne bodi name! Jeli, da nisi!“

Piškur je bil, kakor večina priprostih ljudi, na zunaj trd in grčav, sicer pa dober in mehak človek. Ko je videl pred seboj svojo ženo, vso revno, skrušeno in topečo se v solzah, se mu je namah začelo tajati okrog srca. V gostilno bi zdaj ne bil šel za noben denar. Bil je čudno poražen. A sram ga je bilo svojih srčnih čutil in da bi se ne izdal, je kolovratil v hlev in se precej časa mudil tam.

Piškurjevi otroci so ravno prav glasno prepevali tisto: „Sveta noč, blažena noč...“ ko je stopil v hišo oče.

Naenkrat je utihnilo vse. Sicer se ne more trditi, da bi bil Piškur s svojo deco ravnal prestrogo ali celo surovo, vendar so imeli otroci radi njegove redkobesednosti in mrkosti nekak strah pred njim. Zato so bili v njegovi prisotnosti vedno zelo molčeči.

„Čemu ste se ustavili sredi pesmi? Zapojte dalje, do konca, alo!“

Otroci so se ozrli v očeta in zazijali od začudenja. Da bi bil očka kdaj tako vedrega lica in da bi jim velel peti — naka, tega še ni bilo.

„Nu, kaj zijate? Dajmo, zapojmo, no!“

Sedaj šele se je deca ojunčila in zapela nanovo. A čudo, prečudo, z njimi je pel tudi oče.

Ko so odpeli, se je oče usedel na stolec, vzel najmlajšega na kolena, ga ujškal in se šalil z njim.

Ostala dva, enajstletni Janezek in leto mlajša Minka, si nista posebno belila glavic, odkod ta izpremema pri roditelju. Vedela sta le, da je očka nocoj ves drugačen, in to jima je bilo dovolj. Približala sta se mu zaupno in kakor da bi hotela nadomestiti za vse zamujeno, sta ga začela božati, cukati in izpraševati o vsem mogočem. Očka pa se je smejal, odgovarjal, pripovedoval o svoji mladosti ter jim povedal več lepih pravljic.

Mamica pa, ki je imela tisti večer pred otroki mir kakor še nikoli, se je topila v blaženosti. Plaho in kakor v bojazni, da ne bi skalila prazničnega razpoloženja, je prijela moža za ramo:

„Janez, ali naj pošljem po četrtnko vina?“

„Ni treba, saj imamo hruševko“ je odgovoril mož in, kot bi se še vedno nekoliko sramoval pred ženo, je urno zgrabil petletnega Jožka in ga dvignil visoko v zrak.

A bil je zadovoljen in zelo srečen. Saj mu je ta večer prišlo spoznanje, da je kljub svoji brigi za družino vendar le veliko grešil. Res, trpel, delal je in se trudil vse življenje. Za ženo in otroke je dal vso svojo moč, svojo energijo, svojo kri. Vse, vse jim je dal, le nekaj jim ni znal nuditi, svoje duše in svojega srca. In to je bilo tisto, ki je kakor nekaj tujega ležalo med njim in družino. Ta večer pa je začutil, da je tisto tuje izginilo, se razblinilo, in zdelo se mu je, da se je prerodil v čisto drugo novo življenje.

Srečni, kakor še nikoli prej, so Piškurjevi obhajali tisto božično noč...

LJUBA PRENNERJEVA:

Preljubi fantič moj.

Na trški sodnji je bil uradni dan za vse stranke.

Ko je prišel Janez po stopnicah navzgor, je že videl skozi steklena vrata njo, ki je stala s hrbtom obrnjenim proti vratom pri velikem oknu. Srd, ki se je nabiral v njem že vse te tedne, odkar je vedel, da je oče njenemu otroku, mu je ob pogledu nanjo vroče planil v glavo. Trmasto je potegnil klobuk na oči in prijel za kljuko. Videl je znance, ki so posedali tu na hodniku in se pogovarjali v gručah. Vstopil je, ne da bi pozdravil, in parkrat prestopil. Kam bi? Tam pri oknu je slonela ona, tu ob zidu sta sedela soseda, ki ga gledata — gotovo si mežikata, in ob vratih stoji Karuški Jaka, ki bo še danes raztrobil po vsej vasi, kako je bilo na sodnji. Ob koncu se je nekaj premaknilo in Janez se je obrnil proti vratom. Moral je pokimati Jaki, ki je zijal škodoželjno naravnost vanj. Janez je stisnil pesti v hlačnih žepih in se zagledal pod klop v kotu. Ničesar ni bilo videti tam, temno je bilo in umazano, a Janez je le gledal in tudi Lenka je gledala skozi okno na pusto sodnijsko dvorišče, kjer

razven umazanih tal in starega vodnjaka tudi ni bilo nič gledanja vrednega.

„Janez Benko — Helena Pokršnik.“

Osupel je snel fant klobuk in zastrmel v pisarja, ki je pomolel glavo skozi pisarniška vrata in poklical vnovič, še ostreje in nejevoljneje:

„Janez Benko — Pokršnik Helena — no!“

„Tukaj“ je izjavil Janez naglo, ko je slišal za seboj od okna sem plašne, neenakomerne korake.

Vstopila sta in vrata so se zaprla za njima.

Vse, kar je bilo nekdanj, ko je dehtela seč v zapeljivi pomladanski noči in ko se je med sencami dreves poigravala mlada mesečina, je ostalo zunaj teh vrat.

Na kmetih si mladi ljudje ne govorijo o luni, zvezdicah, rožicah in hrepenečih slavčevih pesmih.

Vročja sapa življenja razkrene cvetje na mladem drevesu, da se razbohota in drhteče čaka izpolnitve zasluženih obljub.

In ko se izpolnjuje življenja sveta obljuba, ki jo je bilo drhteče hrepenenje pričakovalo kakor samo odprto nebo, ginevajo cveti in iz nekdanje cvetne čaše se izoblikuje kelih bridkosti. Za vsak drobec sladkosti poln napoj pelina tihe in javne sramote in trdih, zaničljivih besed odtod, od koder je bil obljubljen popreje sam raj.

In vendar je še vedno skoro vsak petek dosti istega opravila za vrati št. 4. na trški sodnji.

Za temi vrati je prisegla Lenčika pri Bogu, vsemogočnem in vsevedočem, da je Benkov Janez oče njenega otroka.

Janez je bil pustil zunaj vrat vso svojo ljubeznivo prijaznost, vse dopadajenje do svoje ljubice, še usmiljenje in sram je pustil tam zunaj. Grde besede je metal vanjo, sveto je zatrjeval sodniku, da se je njegovo dekle pečalo še z bog ve katerimi drugimi, da laže, da je ni nič kaj prida — o kaj vse ji je še natvezil in natovoril zato, ker mu je rodila toliko zaželjena ljubezen nezaželjeno živo bitje, za katerega bo moral plačevati dolgih štirinajst let celih 75 dinarjev mesečno.

Ko so se vrata spet zaprla za njima — a to pot nazaj med svet, je bil Janez, zakonito zavezani nezakonski oče, rdeč ko kuhan rak. Trdo za njim je stopala Lenčika in dežnik je krčevito tiščala k sebi.

Tu pred njo, s krivci na klobuku, z rokami v žepih bahatih mestno ukrojenih hlač, je stopal on, ki jo je tako ogoljufal za vso brezskrbno, čislano mladost, ta široki, mogočni mladenič, ta utelešena moška bahavost in nizkotnost.

„Črek —“ je dejala marela parkrat zaporedoma in Janez je odska-kovaje sikal: „Pusti — miruj — ti presneta babnica —“

Ko je ponoči umirila Lenčika svojega drobnega otročička in se sklonila nadenj, da vidi, če je že zaspal, je priplavala do priprtega okenca pesem doli s polja, kjer so hodili fantje — vasovalci —

„Moje tam dekcle, čaka še na me.
k njej le žene vedno me srce...“

* * *

V nebesih sedi na zlatem prestolu Bog očka in gleda na svet pod seboj, vidi vrvež življenja, vedno se prerajajočega in iz večnosti v večnost krožečega, vidi fante, kako so zanikarni, sebični in ničvredni — a on se smehlja, ker ve, da ne bo konca vezi med možem in ženo, dokler se bo rodil človeški rod iz žene... in da je prav tako.

„Oj, deklice so rahel cvet...“

je zapel pesnik, njegov glasnik.

A kaj praviš ti, oj fantič moj?

ZOFKA KVEDROVA:

Iz knjige „Misterij žene“.

On in ona.

— On je bil truden in glava ga je bolela. Roke je upiral ob mizo in molčal je. Ona je prišla k njemu in se ga hotela okleniti:

— Ti zlati, dobri...

On pa jo je odrinil: — Pusti me, meni se ne ljubi...!

Mož...

Ona in on.

Ona je bila bolna. Vsaka beseda jo je bolela, vsaka kretnja, vsaka misel... V temi, v tišini, v miru ji je bilo dobro. Prišel je on. Potegnil je zavese raz oken, da je velik, mučen dan preplaval sobo. In potem je stopil k njej in ji pogladil lase.

— Ti zlati, dobri...!

Zena...

— — — — —
Dve ljubezni...

*

On je bil eden onih stotisočerih...

Idealist je bil. Brez prestanka je fantaziral o svoji mladi, krasni ljubici.

— Vidite, ona je za me tako visoka, tako sveta... Ni ena nepoštljiva misel do nje se ni rodila v moji duši!...

Jaz sem ga poslušala in se nasmehnila:

— Kak idealist ti je, — sem mislila in bilo mi je nekako dobro —
lepo v srcu.

Zadnjič je mnogo govoril o sebi. Vse je povedal. Koliko denarja je že zabil v zloglasnih hišah...

— Za Boga in Vi ste zaljubljeni idealno?! —

— No, da, to je povsem nekaj drugega.

— Vi ste zaljubljeni in še zahajate tja?! —

No, da, kaj potem! Vsi delamo tako. In končno, kaj pa naj delamo?! V onem našem primorskem gnezdu ni nič družbe, nič zabave, torej... To je čisto naravno, — je dejal z neprimerljivo ravnodušnostjo. Videlo se mu je na obrazu, kako je miren...

— A Vaša draga?!...

— Ona je za me tako visoka, tako sveta...! — Bil je ves razvnet in navdušen.

V srcu me je bolelo. Kaj smo me žene takim stotisočerim moškim?

— Angelj ali zver. —

Le človek ne.

VIDA P.:

Oton Župančič.

Umetnik — oče.

Masaryk je napisal pred leti uničujočo študijo o Faustu — nadčloveku. Goethejevi umetnosti odreka etiko, ker pesnik „v vseh svojih delih nima otrok — in vendar toliko besed o ljubezni. Kako je mogoče ljubiti in ne ljubiti otročičkov?“

Če gledamo duševni profil umetnika z Masarykovega vidika, moramo vsekako postaviti Župančiča nad Goetheja. Kateri veliki pesnik je napisal toliko pristno pristrčnih pesmic za mlade dušice!

„Belokranjsko balado“ je mogel napisati samo človek, ki čuti, čeprav šele 19 let star, najintimnejšo očetovsko ljubezen in nežnost. Ko nese oče po zasneženi poti zdravilo za bolnega sinčka in sluti njegovo smrt, se mu stori pri srcu tako milo, da čutimo solzo, ki je v njegovi boleštni očetovski nežnosti. Če fantek umre,

„Kdo bo nosil čizmicice,
čemere novi k maši,
kdo bo sviral muzike
zvonke si na paši?“

Otrok v novi obleki k maši v nedeljo, pa z orglicami na paši — ah, višek očetovega ponosa in otrokove sreče! In premnoge druge pesmi, ki jih je povedal naši in svoji deci od „Pesmi nagajivke“ v študentovskih letih, preko Cicibanovega cikla do prekrasne „Velikonočne epistole sinu“.

Župančičeve pesmi božajo otroku dušo, vzbujajo v njej otroško bistvo samo in ga postavljajo tja, kamor spada po svoji čisti naravi — v

prirodo. Župančičeva pesem ne odbija z vsiljivim moraliziranjem, vendar je v vsaki zlato zrno, vzeto iz prirode in presajeno v nežno ali hudomušno katico ter zalito s sokom dečje in božje prirode: Ciciban, ki se neče umiti, dokler ga ptičica ne opomni; deklica, ki pravočasno prinese bratcu zdravilo kljub vsem zapeljivostim; zima, ki nagajivo vzpodbuja dečka k učenju; solnčni žarek, ki se posmehuje zaspančku itd.

Če je res, da besede govore, česar polno je srce, tedaj moramo ob Župančičevih pesmih me žene in matere s spoštovanjem pomisliti na velikega pesnika, ki je s tako toplimi besedami razodel svojo dušo, v kateri živo tliča oni dve iskri moževe osebnosti, ki sta cilj in hrepenenje vsake žene; uvaževanje njenega čuvstvovanja zanj in ljubezen do dece.

Umetnik — mož.

Ko je Župančič izdal „Samogovore“, mu je bilo 30 let. Doba, ki človeku osamosvaja duha, da se ne manifestira več kot odmev prekipevaločih, še neustaljenih fizičnih sil, nego si že neodvisno utira jasno in samozavestno pot. V „Samogovorih“ je pesnik pogledal globoko vase, v notranjost dozorelega moža, in si jasno opredelil odnos do sveta in življenja. Zato je povsem in edino naravno, da je pri tem izpovedanju zapisal tudi globoko in jasno pesem „Umetnik in ženska“.

Cudovito točno je razodel slutnjo in bolešt, ki muči dušo umetnikove žene, ljubeče in ljubljene:

„Ti si kot daljnih carstev sin,
tuj in teman;
ko od plamenov čarnih vžgan
je tvojega očesa žar,
od mene, preko mene hrepeni —
zato, glej, vedno se bojim,
da te v daljavi ne zgubim,
glej, ker ne morem za teboj ...

In ker me ljubiš ti, in ker si moj,
vem: sam se naskrivaj bojiš,
da svojih dalj ne izgrešiš,
in da ostaneš sam z menoj
brez svojih daljnih, tajnih zvezd,
in da ti dolgčas bo po njih
pri meni, in tvoj duh bo tih.
Povej, ni tvoja to bolešt?“

Na to razumevanje njegove tajne boli in bojazni ji umetnik odgovarja:

„Za to besedo ves sem tvoj —
zdaj vidim — čutiš za menoj.“

Je-li našel Župančič tako ženo, kakor jo je gledalo njegovo duhovno oko takrat, ko je stopal kot dozorel mož v življenje?

L. 1913. se je poročil. Kmalu so mu sedli na kolena trije otročički.

Med svetovno vojno je pesnikov duh snoval „V zarje Vidove“. Kaj mu je takrat bila žena? Je-li bila naslednica Albertine, Julijane in drugih mladostnih ljubic, katerim je kot 19 leten mladenič napil s „Čašo opojnosti“:

„Daj, napolni vnovič čašo,
da se peni, da iskri se —
vriskajoča duša moja
pije jo na dušek ves.“

Prelepe so pesmi, posvečene ženam, ki so raznežile mlado pesnikovo dušo, da je tako čudovito zapela pomladne glase. Zakaj? Ker takrat:

„Jaz sem hrepenel po tebi,
kakor hrepeni cvetlica
po hladilu tihe rose.“

Tako je čutil pesnik v razmahu mladosti. In kot mož?

Globok odmev njegovega duhovnega odnosa do žene, „nevestice mlade“, čutimo že v pesmih, zajetih iz „večnega čuda“ prirode: „Jezero“, „Slap“ in „Pričakovanje“. Tu ni njegova pesem več čaša opojnosti, kajti

„najine misli prepletene
v božjem počivajo naročji.“

L. 1920. je izšla njegova zbirka „V zarje Vidove“. Ogledalo bridkih solz, ki jih je izplakal narod pod vojnim mečem in v socialni bedi, jih pesnik prelił skozi prizmo svojega duhovnega doživljanja in jih strnil v bodrilni akord o zarjah Vidovih. Snoval je te pesmi „v letih strahote in trpljenja“. Ko je imel pred seboj zbrane najlepše odmeve svoje bogate duše, ne več mlade in hrepenede po hladilni rosi, temveč izmučene in prekovane, tedaj se mu je zganilo v duši kakor sinteza bolesi in vere, vzela je pero in napisal na prvo stran „V zarje Vidove“:

„Ta knjiga je posvečena moji ženi Ani.“

Oton Župančič v rodbinskem krogu.

„O svojem možu, umetniku...“

V marsikaterem dekletu se je že vzbudila tajna želja, imeti umetnika za moža. Pa naj bo to književnik, slikar, virtuoz, gledališki umetnik ali filmski igravec. Pa tudi učenjak. „Kako lepo bi bilo, če bi se moje ime svetilo v blesku njegove slave! In da bi bila deležna tistih lepih razgibanj njegove duše, ki jih vliva v svoja dela. Morda bi bilo treba tudi žrtev — pa teh bi si celo želela, da bi bila potem še bolj njegova žena!“

V zakonih z umetniki pa je toliko tragike... in tako malo sladkosti...

Pred ženo ne stoji mož umetnik, nego mož — človek. Človek s slabostmi vsakega drugega moža. Če more žena po tem spoznanju iti preko deluzij in more udušiti v sebi premnoge zahteve svoje ženske nravi, tedaj šele lahko postane žena umetniku. Ako mu je duhovno dorasla in je njen odnos prepojen s tistim nedognanim skrivnostnim soglasjem, ki združi v življenju dve tuji osebnosti z močjo, ki je silnejša kot vez rodne krvi, tedaj more doživeti pri njem svelle momente, kakor jih more dati samo umetnik, in so — čeprav redki — vreden ekvivalent za premnoge njene žrtve. Kaj takega pa ji lahko da samo umetnik, ki je zmožen biti — mož. Med temi ljudmi namreč lahko ločimo dva tipa: umetnike, ki nekako podzavestno odsevajo svojo etično višino iz carstva umetnosti v vsakdanje življenje ter je zato tudi njih razmerje do žene in družine poglabljeno in oplemeniteno; drugi tip so ljudje z dualistično nravjo, umetnik in človek sta v njih dva ločena pojma. Pri takih značajih so potem obče človeške slabosti še potencirane, in dejstvo, da si te vrste možje trdovratno zapirajo oči pred trpljenjem in potrebami svoje žene, pretvarja zakonsko življenje v mučilnico.

Kakšni so naši umetniki do svoje žene in dece? Nič ni čudnega, če nas zanima pri človeku, čigar dela so že postala kulturna last naroda, tudi ona stran njegove osebnosti, ki se razodeva med štirimi domačimi stenami.

Naša sotrudnica je posetila nekatere žene umetnikov z namenom, da zabeleži njih odgovore v tem zvezku. Različne so bile izpovedi — največ so povedale one, ki so molčale... Sledeče vrste pa nam odpirajo pogled v štiri tople domove naših velikih mož.

*

Jako zanimivo in iskreno je odgovarjala žena priznanega našega književnika.

„Moj Bog, gospa, kje naj začnem in kje končam, kaj naj zamolčim in kaj povem? Kako nerodna in delikatna zadeva in vznemirljiva kakor izpoved. Posebno v našem mestu. Pravite, da bo ta številka „Ženskega sveta“ posvečena možu. Torej hočete himno. Jaz pa hočem resnico, ki je mnogo lepša.“

Če je tako nežen v družinskem življenju kakor v svojih delih? Saj ni samo nežen v svojih delih. Bog nas varuj takšne poezije! To je že tudi moj odgovor.

Kakšen vpliv imam na njegovo delo? Nobenega ne. Ste razočarani, kajne? Še celo važno se mi zdi, da je žena v tem oziru pasivna. Naj je zvesta svoji naturi, svojemu poklicu in si ohrani lastno osebnost. Samo

taka utegne biti prava, živa in zanimiva. Če njeno čustvovanje, njena miselnost ali njene značilnosti odjeknejo v umetniku ali ne, to ni več njena briga.

Da-li vem, s čim se peča? Pa še kako. Da mu vsega tega ne pripravim, bi ležalo po tleh ali pa nagromadeno do stropa; po lastni izjavi „trpi v papirjih nered“. — Kar pa nosi v glavi in v srcu — tjakaj pa ne vidim in vem, da je vsak pravi umetnik sramežljiv. Kar dozori, odpade in se ga že ne tiče več.

Je-li težko biti umetnikova žena? Odgovor je odvisen od umetnikove osebnosti. Vsekakor pa živi po svoji fasoni kot krepkejša individualnost, bohem in možki. Če je vesel, imamo pač še enega otroka pri hiši; če je bolan, je betežen starček; kadar je doma, je bežen gost; kadar se vrača s potovanja, pravi, da ne pojde nikdar nikamor več sam. Če govori o brigah tega sveta (na katero vendarle živimo), so mu nadležne kakor roj čebel. Zato jih brž preženi! „Sedaj“ živi, preteklosti ni, prihodnosti? Kar bo, pa bo.

Kakšno stališče imam v javnosti? Povsod in vselej sem „soproga takega in takega gospoda Xy“. Topla in odkrita beseda, ki pa je namenjena brezpomembni gospe Z., mi je edino draga.

Bi ga imela vseeno rada, da ni umetnik? — Zanimala sem se zanj, ker je bil umetnik. Danes ne ločim več umetnika in človeka, zakaj oboje skupaj je ena osebnost.

Če ga razumem? Ga, ker se mi večkrat zasmili, da ni čisto svoboden. Spoznanje in ravnanje po tem je vedno prepozno.

Če sem zadovoljna? Življenje, ki ga živiš, ni nikdar izpolnitev. Res je; vendar so te besede predrzne in veljajo le dotlej, dokler so moji ljudje živi in zdravi.

*

„O svojem soprogu naj Vam pripovedujem, — je odgovarjala gospa **Jakopičeva** — o umetniku s čistim srcem in veliko dušo, ki objema vso naravo in vse življenje s hrepenečo ljubeznijo, in v katerega delih ne najdete nobene poteze čopiča, ki bi je ne bil prečutil, preživel in pretrpel. Ali bi bilo mogoče, da bi njegovo človečanstvo ne segalo do njegove umetnosti, ko je oboje eno in isto! Da, on je ravno tako silen, ravno tako nežen, ravno tako velik, kakor ga vidite v njegovem delu. Morda še silnejši, še večji in še finejši, kajti svojega poslednjega še ni dal. Ali bo sploh kedaj dal? Vem, da živi v globini njegove duše in čaka. Le malo solnca je treba, le malo solnca.

On, ki je kot majhen deček pritiskal domačega psa na svoje srce, ki je ogreval martinčke na svojih prsih in ki je klečal pred cvetočimi lilijami, kakšno življenje bi pač hotel pripraviti onim, ki jih najbolj ljubi. — Ko je nekoč bogat naročnik povabil znanega nemškega slikarja Liebermanna na ogled svoje vile, da bi prilagodil naročeno sliko tamošnjim prostorom, mu je umetnik odgovoril: „Zidajte si vilo, ki se bo prilagodila moji sliki.“ — Kaj pa če postane kralj dninar in če mora vlačiti svoj kraljevi plašč po cestnem prahu...?!

Od najinega osemnajstega leta živiva moj soprogo in jaz v najtešnji duševni skupnosti. On mi je dal mnogo, vso veličino in vso lepoto, ob koji je moja duša rastla in zorela. Tudi jaz mu dajem, dajem mu vse, kar imam. Ali je njegovo? Ali je moje? Kdo bi mogel to povedati?

Nikoli se nisem zavedla, da gleda svet name z drugačnimi očmi kakor na druge žene, le to vem, da sem družica svojega soproga in da ga

smem spremljati na njegovem življenjskem potu: v obširne vrtove, kjer dehte rdeče rože in kjer žari njegova kraljevska krona v tajnem svitu, po kamenitih potih, ki žulijo najine noge, skozi trnje in osat, ki naju rani do krvi, k svetim studencem, v morja, polna grenkobe.

Takšno je moje življenje, tako težko pa tako sijajno. Srečno je, kajti največja sreča je, če postaneta dva eno.“

Veliko ve povedati **gospa Visoška** o svojem soprogu kot možu in človeku. Obraz se ji zjasni, ko se napelje pogovor nanj, na njegova dela in njegovo življenje. Rada govori o njem, ki je bil ne le kot umetnik ampak tudi kot človek poln razumevanja, sočutja in dobrote.

Včasih se je zjutraj zbudil in jo je poklical: „Franja, ali spiš?“ Ko se je odzvala, je dejal, da mu je po noči šinila v glavo prav lepa misel, ki bi utegnila postati prav čedna novela. In ji je pripovedoval...

Ko je na Visokem pisal „Visoško kroniko“, je rekel, da se mu zdi, kakor bi prihajali iz vseh kotov ljudje iz njegove povesti.

Roman „Izza kongresa“ je pisal za vsako številko „Zvona“ sproti, in sicer je bil ta čas na Dunaju v parlamentu kot državni poslanec. Koliko skrbi je imela takrat njegova žena? Urednik in tiskarna sta pritiskala nanjo, naj mu piše, naj urgira. In pisala je, prosila, prigovarjala. „Zvon“ je tedaj večkrat izšel z občutno zamudo. Nekoč je zamenjal v nadaljevanju celo imena, ker ni imel prejšnjega gradiva pri sebi.

Visoška gospa se je vedno veselila del svojega soproga, bala se je le, ko se je po dolgih letih zopet lotil literarnega dela, in sicer „Cvetja v jeseni“. Podžgalo ga je, ko je slišal, da je rekel nekdo, nanašajoč se nanj, da mož, ki je star nad petdeset let, ne more spisati nobene stvari, ki bi bila še kaj pomembna in dobra. A Visoški gospod je dokazal, da to ni res, in je napisal eno najlepših ako ne najlepše svoje delo.

Gospa mi je živahno pritrnila, ko sem dejala, da je bila prava škoda za slovensko slovstvo, da se je njen soprog, **dr. Tavčar**, lotil politike in opustil literarno delo.

„Škoda“, je rekla, „politik res ni bil še z daleka ne tako dober kakor pisatelj.“ Kot moža in rodbinskega očeta si ne more misliti boljšega človeka; svojim otrokom je bil nekaj časa celo inštruktor. Ko je pa gospa videla, da se mučita oba, inštruktor in učenec, da se prvi jezi in drugi joče, ga je lepo prosila, naj opusti ta posel, saj ima itak drugega dela čez glavo dovolj.

Gospa Visoška je mnenja, da mora umetnikova žena svojega moža razumeti in ga presojudati malo drugače nego navadnega človeka.

Kdo ga ne pozna po njegovih veselih spisih, po njegovih humorističnih predavanjih ali pa osebno, ko ga srečuje, kako vodi svojo soprogo pod pazduho, kako stopa drug ob drugem kakor mlad zakonski par?

Da ima rad svojo ženo, otroke in dom, se vidi iz vseh njegovih spisov, za katere zajemlje često dogodljaje in doživljaje iz svojega rodbinskega življenja. Njegovi otroci so ga že večkrat vprašali, kaj bi neki pisal, ko bi njih ne imel.

Ljudje prihajajo v pisarno večkrat ne po opravkih k advokatu ampak k pisatelju humorističnega čtiva: pripovedujejo mu, da se je tu in tu zgodilo nekaj prav smešnega in da naj napiše.

Nekateri mu pišejo celo na radio, da mu povedo, kako jim je bilo všeč to ali ono iz njegovega predavanja. Drugi se mu zopet napovedujejo in ga prosijo, naj jih sprejme, da mu povedo nekaj smešnega, kar bi lahko opisal ali povedal v radiu. Soprogo pa ustavljajo znanci in hvalijo humor in dovrtipe njenega soproga, kar jo, kajpada, le veseli.

Milčinski je idealen mož in oče; ne zahaja ne v gostilne ne v kavarne in ne — kadi. Njegova soproga ga večasi nagovarja, da bi šel malce na oddih, a on pravi, da je zanj najboljši oddih njegov dom pri ženi, s katero se popolnoma razumeta, in med čvrstimi, zdravimi in pridnimi otroki. Da bi bil kdaj povzročil svoji soprogi kakoršnekoli skrbi ali žalost, o tem se pri našem Milčinskem niti ne govori.

MIRSKA:

Mož umetnice.

Kakor bi gledali v kalejdoskop — tako pestra so razmerja med ženo in možem v družinah, kjer se mora gospodinja izživljati tudi v svojem umetniškem poklicu.

Ali se more izživljati potem, ko se je odločila za zakon, otroke, dom? Kako je mogoče služiti hkrati dvema gospodarjema?

Težki vprašanji sta to, nešteto zablojenih življenj je odgovarjalo na nje s svojimi nazori, le redki pa so odgovorili z znosnim ali celo s srečnim življenjskim načinom.

Kratek in lahek je odgovor na prvo vprašanje. Umetnica je prav tako bitje, ki hrepeni po ljubezni, otrocih in toplem domačem ognjišču kot vsaka druga žena. To je njeno človeško pravo, prav tako kot je nje pravica, izživljati se v svojem umetniškem znanju. Razlika je le v tem, da si naloži poročena umetnica dvojno breme na svoja ramena. A v ljubezni in sreči se čuti močno, veselje do dela ji je podvojilo sile.

Zena prinese svoj umetniški talent, ki je del nje same, kot dragoceno doto v svoj novi dom in od moža zavisi največkrat, kako se ta glavnicca v zakonu obrestuje. Naravno je, da mož-egoist, ki zahteva ženo le zase, doseže lahko samo dva negativna uspeha: ali ubije v ženi prirojeno umetniško nagnjenje in napravi iz nje ubogljivo, nesamostojno lutko-služkinjo (po orientalskem vzorcu!) ali — še pogosteje — ubije njeno ljubezen, ki kaj kmalu izhira ob njegovem samoljubnem nerazumevanju.

Mala peščica onih mož, ki z zaupanjem in veseljem spremlja ženino duševno delo, pa nam nazorno odgovarja na drugo vprašanje. Ti možje čuvajo in negujejo ženin talent prav tako kot drugi možje denar, posestva ali pohišstvo svojih bogatih žen.

Kako obsoja svet one možje, ki so z zapravljevostjo ali slabo špekulacijo spravili svoje, prej bogate žene na beraško palico! Kolikokrat čujemo: „Priženil se je na tako lepo posestvo, pa se ni nič brigal, in vse

je šlo na boben. Žena ni mogla sama vsemu kaj, mož ni znal ali ni hotel in polom je bil tu.“ —

Prav isto se dogaja z ženinim duševnim kapitalom. Kolikokrat bi pri moževi uvidevnosti ali mali pomoči lahko žena izvrstno uspevala v svojem duševnem razmahu. A koliko lepih sil se izgubi neizrabljenih ob napačnem naziranju! Pa kdo se briga za tako izgubo, za take polome?

Žena, ki se trudi biti dobra gospodinja in mati, pač zasluži, da se par ur na dan posveča tudi svojemu talentu. Pameten mož ji to mirne duše privošči, saj vé, da nekatere slabe gospodinje porabijo mnogo več časa za svoje lišpanje, opravljivo brezplodno pohajkovanje itd. — Dogaja se tudi, da mora iz umetniških ozirov žena kdaj odpotovati, obiskati kake razstave, kongrese, gostovati, študirati.

Kaj stori dober kolega v uradu, če mora njegov tovariš na izreden dopust? Ali mu ne bo pomagal in postoril zanj, kolikor more, posebno še, če vé, da bo v prihodnje morda on na vrsti, da poprosi kolego za usluge? In kdo je možu najboljši življenjski tovariš, če ne žena, ki daruje njemu in njegovim otrokom svoje telesne in duševne sile? Ali bo mož odrekel svojemu zakonskemu kolegi dopust zato, ker se boji v ženini odsotnosti slabše postrežbe ali neprijetnega nadzorovanja družine?

Važna, morda najvažnejša lastnost umetničinega moža je brezpo- gojno zaupanje, ki ga mora imeti do svoje žene. Brez tega pri umetniškem udejstvovanju ni življenja in nastopiti morajo nesoglasja.

Mnogokrat se čuje, prav posebno z ozirom na dramski in pevski poklic žene: Jaz, da bi pustil svojo ženo javno nastopati, da bi jo kdo javno objemal, da bi sama potovala? V svojem nezaupanju ne verujejo, da se jim javnih, fingiranih objemov ni toliko bati kot mnogo tesnejših plesnih ali tajnih, zakonolomnih — — — Ti pa niso samo privilegij umetnic, ker to ni bistven del umetniške pojave. Te ljulike je posejane prav mnogo po vseh vrtovih — umetniških in neumetniških.

Moža znane umetnice je nekoč ogovoril prijatelj: „Čudim se ti, da pustiš ženo k teatru. Nevaren poklic za žensko zvestobo. Prilike dosti.“

„„Nevarnosti in prilike povsod dovolj. Doma in na cesti, v družbi — povsod te lahko vara. Če ji tako malo zaupaš, potem jo moraš pač nositi v žepu s seboj. Jaz svojo ženo više cenim kot ti. Zaupam ji.“

Čez par let sta se srečali ženi obeh prijateljev.

„Ali že veste, da sem se ločila od moža?“

„„Vi?““ se začudi glediška umetnica.

„Da, jaz. Dosti mi je te tiranije. Štirinajst let me je mučil s svojo ‚ljubeznijo‘. Odpovedati sem se morala ob poroki svoji umetnosti, svojemu poklicu, nikamor nisem smela brez njega. On je bil seveda svobodan. Ko sem ga nekoč zalotila v pretesni prijaznosti s služkinjo, mi je odgovoril: ‚to ni vredno razburjanja, za možkega je to le epizoda!‘ Bolelo me je, da ravna z menoj kot z neumno gosko. Tudi otroci

so me imeli za drugoredno bitje ne pa za enakopravno z očetom. Cel človek je samo mož — ha, ha! Otopela sem pri taki negi, za katero so me druge zavidale, in zaželela sem si svobodne ljubezni, ne pa take turške, haremske. Saj poznate družino N. Že dolgo let stanujejo v isti hiši. Najstarejši sin je mojih let, mojih nazorov in od lani — moj ljubimec. Mož je to izvedel pred par meseci. Bilo je grozno. Nisem tajila, tudi z ‚epizodico‘ se nisem opravičevala, hotela sem, da se pametno pogovoriva. Nemogoče. Z brutalno silo me je hotel prisiliti, da se svoji ljubezni odpovem, grozil je obema z revolverjem in radi otrok sem se umaknila z družino čez počitnice iz mesta. Ko sem se vrnila, je bil mirnejši, sprejel je moj predlog za ločitev in včeraj smo podpisali na sodnji.“

„In zdaj?“

„Bo že kako. Iščem službe, ker od moža ali ljubimca nočem biti odvisna. Skušala se bom uveljaviti v svojem umetniškem poklicu, če mi teh izgubljenih 14 let ne bo hodilo preveč navzkriž. Mladost je izgubljena, a znanje mi je menda ostalo. Le vaje, vaje bo treba.“

„Težka bo ta pot. Želim Vam mnogo energije.“

„Težka, a slabša ne, kot je bila doslej. Kaj sem si prislužila s tem, da sem se odpovedala umetnosti? Moderno ujetništvo, duševno odpoved vsemu, kar me je vabilo in veselilo. No, da“ — se je trpko nasmehnila, „ker sem darovala svojo mladost, rodila in vzgojila otroke, sem nosila zato častni naslov njegove soproge. Če bi bila navadna služkinja, bi prejemale 14 let plačo, zdaj bi dobila morda celo kakšno odpravnino, tako pa odhajam praznih rok in z žigom ločenke, slabe žene in matere. Vem, da me bodo oni, ki so se mi še včeraj klanjali, danes gledali čez ramo, ker nisem znala potrpeti, da bi mi duša do konca izkrcavela.“

Po kratkem molku je zavrelo iz nje: „In ta človek, ki je ugonobil talent, mladost in zdaj vzela še otroke, se je drznil rogati se Vašemu možu, ki je svoje moštvo dokumentiral s tovariško zaupljivostjo, in ga imenovati“ — Utihnila je.

„Kar povejte: — šlevo — pestunjo.“ — „Vi veste?“

„Vem. — Bilo je takrat, ko so ga vabili k neki zabavi, on pa je brez ovinkov priznal, da mora domov, ker ima žena predstavo in ji je obljubil, da bo v njeni odsotnosti čul pri bolnem otroku. Za duševni in telesni dobrobit svojih otrok nisva nikoli klicala služinčadi na pomoč, in mož je dobro vedel, da nastopim mirno le takrat, če je doma vse v redu, oziroma če v slučaju bolezni pustim otroke v njegovi oskrbi. — Čuteči prijatelji so se zgražali nad tako ‚copato‘, mož pa je šel mimo njih in hodi še danes. Doslej mu menda ni žal. V našem domu se dela skupno in če bodo kdaj otroci krenili na drugačna pota, kot sva jih učila, si ne bova mogla očitati, da je to posledica zanemarjene vzgoje.“

Vsaka umetnost blažilno vpliva na človeka in prav posebno še na ženo, ki je čustveno dosti nežnejša od moža. Možje, ki ljubijo le ženino

vnanjost, ne pa tudi njene duševnosti, ne morejo slediti njenim težnjam, ne morejo razumeti njenih hotenj, ne morejo sodelovali pri tisoč subtilnostih njenega notranjega doživetja, ampak stoje izven tega kroga. Z ljubosumnostjo opazijo nekega dne, da strmi ženino oko preko njih v daljavo. Njena osamela notranjost išče in hrepeni po razumevanju, mož pa konstatira, da žena zanj nima smisla, da je neryozna, histerična, da bi bilo bolje, če bi mu pletla nogavice, kot da bulji v svoj študij. „Dobrohotni“ prijatelji store tudi svoje in kmalu se razve, da se žena ne briga za družino. Pomiluje se „ubogi“ mož in otroci. A koliko se briga mož za ženino notranje življenje, o tem se redko razpravlja. Prepiri, podpihovanje, ločitev in končna obsodba: „Strašno je za moža, ki ima ženo umetnico!“ Tako je pogosto!

Še pogosteje vidimo, da hodita brez oficijelne ločitve drug mimo drugega, zakonska tujca.

Nekaj pa je onih zakonskih tovarišev, ki lojalno tudi dejanski priznavajo ženino duševno enakopravnost: Moj dom — tvoj dom, tvoja duša — moja duša. V takih domačijah veje ona toplota, ki jo izžareva vzajemno duševno delo. Kakor žena ne razume v vseh detajlih moževega poklicnega dela, a mu vendar lahko s srcem ustvarja lepo skupno življenje, tako tudi ni treba, da bi moral biti za dosego zakonske harmonije mož več umetnosti svoje žene.

Kako že pravi Stritar?

Brus ne reže, vendar je potreben za noževo ostrino. Tudi možu ni treba biti slikar ali pevec, da bo lahko srečno živel s slikarico ali pevko. Ne! Le umevajoč tovariš naj bo, ki naj ne zaslužni ženine ljubezni v sebičnih okovih, temveč naj ji s potrebno svobodo in zaupanjem daje močno vzpodbudo na poti njenega ustvarjanja in v njenem težkem dvojnem poklicu.

Dvojno delo rabi podvojenih sil in te se tem laže in lepše razmahnejo, ako jih podpira toliko uvaževani močnejši spol.

DR. B. ŠKERLJ:

Mož in prostitucija.

Možu očitajo največjo krivdo na postanku prostitucije. Toda najbrže je to enostransko, skoro gotovo sta bila od začetka oba spola enako kriva, zakaj le povpraševanje mi moglo ustvariti prostitutke, ako bi se ne našla pripravljenost za to s strani žene. Vzrok leži glavno v tem, da je žena fizično slabša in da se je že pač v pradobah zaradi osebne koristi vdajala možu, ki jo je ogrožal, ki ji je mogel nuditi hrano, dati kako blesteče pero ali leskečo se školjko i. t. d.

Moževa malo častivredna „zasluga“ je, da je to stanje izkoriščal in zlasti, da je izrabljaj biološko navezanost matere k potomstvu, ono bio-

loško tragedijo žene, kakor to imenuje N e m i l o v. Toda gotovo je, da se noben spol ni branil prostitucije, kakor vidimo zlasti v pojavih nabožne in pogostinske prostitucije. Za ženo, kakor za njenega moža - gospodarja je bila čast, ako je tujec pri nji spal, zakaj oni tujec je bil morda kak bog v človeški podobi. Toda zlasti nečastna je postala prostitucija šele s suženjstvom, ko je postala čisto trgovska, skratka v t. zv. patrijarhalni kulturi.

Žena je postala blago; kdor si je mogel dovoliti, si jo je kupil ali si jih je kupil več, jih lahko zopet prodajal, daroval prijateljem ali bogovom i. t. d. Žalostno je pri tem, da so se trgovine tudi udeležile ženske, ki so bile bolj srečne nego uboge sužnje. Toda odgovornost za vse to moramo pripisovati možu, ki je imel v rokah zakonodajo in si jo je po lastni ugodnosti in potrebi prilagodil. Vstvaril je drugo merilo za dejanja ženske nego za svoja in skrbel za to, da je pred zakonom v vsakem oziru bolj zaščiten nego žena. To se zrcali tudi v bračnem pravu, dalje v stališču moža do nezakonskega potomstva, v pogledu podedovanja lastnine i. t. d.

Toda nas tu zanima zlasti prostitucija. Tudi to je spravil mož v paragrafe, ki so bili ugodni zlasti zanj. Prostitutka ni bila človek, čeprav se ni mož nikoli tega zavedal, kadar je prišel k nji. Prostitucijo so smatrali kot nekak ventil za zaščito zakonitega braka. (Masaryk pravi, da smo imeli kakor državne šole, državno cerkev tudi državno prostitucijo.) Mož je bil tudi glavni zagovornik t. zv. r e g l e m e n t a c i j e, t. j. sistema, ki je stavil prostitutko pod vsakovrstno kontrolo, pod državno, oblastno, zdravniško i. t. d. Razume se, da so se prostitutke same branile zoper to, toda mož je v tem sistemu videl zaščito — s a m e g a s e b e. Zlasti se je bal spolnih bolezni, pri čemer pa mu ni šlo za osebo prostitutke, brezdušne ženske, marveč mu je bilo merodajno zdravje njegovega lastnega prevzvišenega jaza. Mož se resda nekoliko ni odločno zoperstavil prostituciji, ker ljubi svobodo (!), toda zbolele so ga spolne bolezni; za moža bi bila najidealnejša želja prostitucija brez spolnih bolezni, toda kakor tudi moramo ločiti oba problema v teoriji, jih v praksi le težko, zakaj več nego polovica prostitutk, da celo 80—90% je bilo spolno okuženih ali pa so še. Zdravniška kontrola za časa reglementacije nikakor ni bila popolna, dobra, kaj šele idealna, kakor nam pripoveduje n. pr. F l e x n e r.

Na drugi strani pa moramo priznati, da je mož sam začel revidirati svoje nečloveško stališče do žene in zlasti do prostitutke, ko je postal bolj — č l o v e k nego le mož. K tej spremembi je pripomogla zlasti objektivna znanost, posebno eksaktno opazovanje narave in mogočen razvoj biologije. Po velikih reformah po francoski revoluciji tudi žena ni bila več voljna igrati pasivne vloge in se je začela zanimati sama zase in za svoje prirodne pravice, ki jih ji je mož spretno in trdovratno prikri-

val, dokler je mogel. Kakor kaže danes, ima žena dobre izgleda za bodočnost, zakaj mož je v nji spoznal človeka, da, skoro že enakovrednega človeka. Biologija ga je morala prepričati, da ni on prav nič boljši ali važnejši, kar se tiče potomstva, temveč da sta nujno potrebni dedni snovi matere in očeta in da sta ti dedni snovi bistveno enaki.

Se bolj zanimivo je, da je mož revidiral tudi svoje stališče napram prostitutki, in sicer menda najprej v ruski psihološki literaturi. Tudi prostitutka, doslej vedno zaničevana, ničvredna počestnica je postala človek! Tudi za njo so začeli veljati obče veljavni zakoni, tudi njo je začel motriti z bolj ljubečim očesom, ni je le seciral z nekakega povišanega stališča, zakaj spoznati je moral, da ni dotični nič boljši od prostitutke, ki se z njo peča, in to je bil vendar mož, včasih mož iz t. zv. najboljših krogov. Začelo se je gibanje za abolicijo, t. j. za odpravo državne kontrole. Pri tem je etično važno to, da ne more država kot najvišja oblika človeške družbe sankcionirati in celo urejati obrtne nečistosti. Tako se je prostitucija postavila mimo zakon. Toda tudi abolicija ima svoje napake. Navadili smo se na udobno mnenje, da smo z odpravo javnih hiš in reglementacije sploh odpravili javno prostitucijo, javno nečistost, skratka, da je abolicija odpravila prostitucijo (saj tako lahko čitamo za primer Č. S. R. še v knjigi Chlapec-Djordjevičeve). Toda ni odpravljena niti javna prostitucija niti prostitucija sploh! Ali so one prostitutke, ki sicer res niso reglementirane, a vendar dostopne vsakomur, ki se zanje zanima, manj javne? Mar zato, ker se jim pravi „tajne“? In sploh, kdo pa verjame, da je prostitucija z abolicijo res odpravljena?

Tudi abolicija ima kal prejšnje moške egocentričnosti. Prostitucija je sicer za javnost „odpravljena“, ni od države priznana, toda vendar je stvar urejena tako, da se v primeru odkritja prostitucije kaznuje samo ženska, dočim je moški prost. In ako pade dekle, je še danes onemogočeno v družbi, dočim je on sposoben za vse družabne kroge, ker nad tako malenkostjo, kakor je zapeljevanje dekleta ali življenje v nečistosti, mož vendar sploh ne more pasti! To so še kričeče krivice, ki jih abolicija ni odpravila, ker ni mogla. Abolicija, ki je etično resda mnogo višja od reglementacije, je vendar še izraz onega mnenja, da nekaj ni, česar ne vidim, oz. nočem videti. In tu se mož ni še skoro nič izpremenil. Malo jih je, ki bi iskreno želeli odpravo prostitucije, dasi večina želi najostrejši boj proti spolnim boleznim in s tem indirektno oficijelno zagovarja tudi boj proti prostituciji. Naša naloga pa je, iti od abolicije še korak naprej, osvoboditi ženo in zlasti prostitutko od moža in od zakonov, katere je delal samo on. Demokracija spolov mora nastopiti dediščino abolicije. Da pa to dosežemo, moramo propagirati prosveto v najširšem

smislu, vzgojo in zlasti spolno vzgojo med narodom. Ne smemo zapirati oči pred dejstvi, ker jih s tem ne odpravimo, marveč jim moramo pogumno stopiti nasproti in se boriti proti njim! Ne smemo svetohliniti, nego moramo spoznavati, priznavati in govoriti resnico!

In tudi v tem oziru je zopet mož začel novo dobo s tem, da je začel proučavati ne le biološko, temveč tudi etično plat tega vprašanja. Prislila ga je k temu žena, zlasti izobrazena žena - družica, bodisi v zakonu, bodisi v poklicu ali na študijah. In tako, upajmo, gresta oba spola po skupni poti v boljše bodočnost, kjer ne bo več krivic in svetohlinstva, temveč medsebojno spoštovanje. Tako spoštovanje pa bo izključilo tako grd trgovski in sploh neetičen pojav, kakoršen je današnja prostitucija v kljub aboliciji. Z ženo se bo osvobodil tudi mož, zakaj, kakor pravi Masaryk, ni mogoče ločiti enega problema od drugega. Oba sta človek!

M. STEPANOVNA:

Pijanec.

Na Novega leta dan so imeli pri Blažičevih velik praznik. Posebno otroci niso še videli kaj takega. Zjutraj je mati preoblekla vse štiri, dve deklici in dva dečka, sicer v staro perilo, na katerem je bila krpa pri krpi, a je bilo snažno in še dovolj toplo, dasi že iz silno izpranega barhenta. Toda tako je bilo vsako nedeljo in to samo na sebi ni bilo še nič novega. Starejša otroka sta takoj zapazila materin veseli obraz, ki je bil drugače vedno žalosten, ob nedeljah in praznikih še objokan. Danes je bil jasen in mati se jim je zdela vsa druga, lepša.

Tiho so hodili in tiho govorili, ker je oče še spal. Bali so se, da bo spet kričal in rentočil nad njimi, ko bi se zbudil.

Ko je odpravila otroke in jih poslala k maši, je šla v kuhinjo, da pripravi vse za kosilo. Danes sta ji dali prosto obe gospe, pri katerih je popravljala.

„O Bog, o Bog, ko bi le bilo res, ko bi se res izpreobrnil, šla bi na Brezje in na sv. Višarje, z otroki bi šla,“ je govorila sama s seboj.

Sinoči je prišel domov že okoli devetih; otroci so že spali in prvič po dolgih, dolgih letih ji je odštél dve tretjini svojega štirinajst dnevnega zaslužka in dal ji je celo polovico onega, kar je dobil napitnine za Novo leto. In ni prišel pijan, kakor prihaja že leta ob sobotah in na večer pred vsakim praznikom.

Bilo ji je tako dobro, ko je sinoči govoril prijazno z njo, ji povedal, da jim je na srce govoril neki gospod, ki je prišel z ravnateljem kar nepričakovano, ko so nehali delati. Oni gospod je dejal, da je pijanec hujši nego žival, ker nič ne ve, kaj dela, in da nori, ko je prevzet od alkohola,

Tudi on je bil tak, a zdaj se hoče poboljšati, je dejal, doma bo in ne bo hodil več v gostilno, kjer ga, pijanega, tako omamijo, da plačuje za vse, dokler ima še kakšno paro. Kaj pa on ve tedaj, do drugega dne se ni še nikoli zavedel, dokler se ni prespal.

Silvestrovo je bilo, ko se povsod pije, poje, razsaja, a on je šel spat. Ona je kakor prerojena, dasi je delala še pozno v noč, prala in krpala in likala, čeprav je prišla vsa utrujena že pod nočjo domov, da je v obeh družinah, kjer pomaga, spravila vse v red. Danes, Novega leta dan, je vendarle njena družina čedna in zašita.

Oh, da bi on res bil drugačen, da bi se otroci in ona ne tresli več pred njim, da bi jim ne bilo treba več bežati ven v mrzlo noč iz toplih postelj, kakor je bilo doslej, ko je prilomastil domov in jih pometal iz postelje. Saj ko je trezen, ni slab človek, in kot delavec je spreten, da bi ga le minila ta nesrečna strast! Odslej mu morebiti izgine tudi nervoznost in sitnost, ki muči njega in nas ves teden morebiti vsled zavžitega alkohola, ali pa ker ne more do njega. Kdo je, kdo, oni dobrotnik delavstva, ki jim je govoril tako na srce, da se je še njega nekaj prijelo?

Ko je tako razmišljala, je hitela pospravljati po kuhinji, prinašala in odnašala, kar je bilo treba za kuho. Danes je vesel dan in otroci si morajo zapomniti, od kdaj ne bo oče več pijan. Tudi on naj to občuti, zato pripravlja boljše kosilo. Sicer bi denar lahko vporabila za toliko reči, ki so potrebne možu, otrokom in njej, pa ker niso imeli Božiča in so bili tedaj silno žalostni, ko očeta ni bilo domov do jutra in ko je napravil skoro ves zaslužek. Da, poleg goveje juhe in krompirja hoče napraviti danes še skledo „ocvrlih miši“, da bodo otroci srečni.

Po enajsti uri, ko so se otroci baš vrnili iz cerkve, ploskajoč z rokami in pojoč: „Danes bomo jedli ocvrte miši, miši, ho ho, ho!“ je oče odšel. Mati je še zakričala za njim, da naj pride pravočasno h kosilu, otroci so se tudi opogumili in klicali: „Bomo jedli ocvrte miši!“

*

Vabljivo se je kadilo iz juhe v veliki skledi, v kuhinji je bilo toplo in dišalo je po cvrtju, da je otroke kar ščegetalo v nos. Odkar je mati postavila juho na mizo, so tekali otroci zdaj ta zdaj oni gledat na vežna vrata, ali atek že ne prihaja. Dima nad juho je bilo čedalje manj in vonj po cvrtju je počasi izhlapeval, otroci so bili lačni in prosili so kosila. Toda mati, ki je hotela, da bi danes jedli z očetom skupaj, jih je tolažila in pristavila juho zopet na štedilnik ter stopicala nestrpno sem ter tja in poslušala, kdaj se vrata odpro in vstopi on, njen izpreobrnjeni mož. Otroci niso smeli več odpirati vrat in hoditi v vežo ogledovat, če prihaja oče, da bi se kuhinja preveč ne shladila, da bi oče ne bil hud, ko bi bilo mrzlo.

Odbilo je dve, poltreh. Tedaj se ni mogla več ustavljati prošnji otrok in dala je juho. Kakor da bi nekaj iskala, ni potem dolgo hotela dati krompirja, da bi ga še dočakali. A ni ga bilo. — Pozabil je obljubo, kosilo, njo in otroke ter je zopet zašel — je premišljevala. Le enkrat je šla ponj v gostilno, toda tedaj je tam med svojimi tovariši postal v pijanosti tako divji, grozil in zmerjal jo je tako surovo, da bi se bila najraje pogreznila, posebno še, ker so se njegovi tovariši krohotali tako surovo in jo dražili. Od takrat si ni upala več ponj in tudi danes ne, saj ve, da če je s svojo družbo, ne ve že več, kaj dela.

Kje je ono veselje, katero je občutila zjutraj, upajoč, da bo danes in naprej drugače, nego je bilo do zdaj.

Zalostna je pospravila z mize, otroci so se morali učiti, a so z materaljo vred prisluškovali. Toda očeta ni bilo, ni ga bilo, ona je zdaj dobro vedela, da ga ne bo do jutra, in tedaj, tedaj bo kakor vsakokrat.

Ko je spravila otroke spat, je še dolgo bdela in čakala. Zadremala je v kuhinji pri mizi in mraz je šel po njej. Hotela je moža pričakati in preprečiti, da bi ne udrl v sobo k otrokom; strese najraje nanjo vso pijanost in podivjanost.

Bilo je že proti jutru, ko je v tihi noči slišala dobro znane opotekajoče se korake in nekake glasove, ki so bili bolj podobni zamolklemu rjoventju nego človeškemu glasu.

Vstala je in hitela k vratom, da bi ne razbijal po njih.

„Coprnica, ali si me zalezovala, da še ne ležiš, mrha nemarna! Pobraba si mi ves denar, da sem moral piti na kredo in da so se mi vsi smejali. Ven denar, če ne ubijem tebe in tvojo zalego, ven denar, pravim!“

Kričal je s peno na ustih, kričal, da bi bilo za vsakega drugega nerazumljivo, ali ona ga je razumela in vedela, da ne bo nikoli bolje, ne za njo, ne za one nedolžne stvarice, ki spijo tam notri in se jim morda sanja prav zdaj kaj hudega radi očeta.

Padel je na klop ob mizi ter se režal, da je udarjal iz njegovih ust gnusen vonj po alkoholu.

„Ne bo nam noben gospod pridigal, naj ne pijemo, še ga bomo, saj delamo, in gospoda ga tudi pije, pa tistega finega, nas pa bi — — ven, denar, pravim, jutri moram plačati za vse, ker sem jih povabil, naj pijo...!“

Molče je dela predenj ocvrto testo na lesenem krožniku, ki je z enim njegovim mahom zletelo po kuhinji s posodo vred.

„Denar“, je kričal, „denar ven, baba!“ In vedela je tedaj, da bi njenim mukam napravila konec le njegova smrt, in že so jo, kakor že neštetokrat, obšle hude misli, tedaj se ji je od težkega, silnega udarca po glavi stemnilo pred očmi in je obležala nezavestna na tleh.

Tak je Amerikanec.

Chicago, 10. 9. 30.

Draga Lea! Ne veruješ mojemu hrepenenju? Praviš, da sem preveč zaverovana v svojega moža in v novi dom. In se ponorčuješ malo iz Amerikancev, kakor je pač navada v Evropi. Dasi res ne vem, kako se moreš norčevati iz ljudi in razmer, ki jih ne poznaš. Tudi ni treba soditi Amerikanca po izseljencih, ki prihajajo na dom in se vam zdijo smešno bahavi, ko primerjajo in hvalijo tukajšnje razmere z vašimi predpotopnimi. Težki ste pri vas v mislih in počasni v dejanjih. Vam je naša naglost presenetljiva in nerazumljiva. Vi tam radi premišlujete in tožite, radi polenarite, posedate po gostilnah, kakor da je to vaš pravi dom in tratenje časa in denarja vaš pravi poklic. Vi se ubijate z dolgimi pravdami, vse gre pri vas po črki zakona. Amerikanec sodi po svojem com un sense, naglo in dobro. Posedanja po gostilnah ne pozna, hitro povžije, kar zahteva, in gre. Pri nas pa dobiš po restavrantih tudi vse — pečeno jabolko s surovim maslom, vse vrste namazanih kruhkov, sadja, peciva, mesa, mleka, čaja. Tukaj se ti ne posmehujejo, če piješ samo mleko, kar velja pri vas še za moškega nevredno. Poleg vsake jedi dobiš v restavrantu listek, na katerem stoji, koliko kalorij si zavžil in koliko ti jih je še treba. (Tu vemo, da brez jela ni trdega dela. Zato se založimo že zjutraj bogato, „cela svatba“ bi rekli pri vas našemu zajutreku. Kako naj ne omaga vaš delavec v rudniku ali v pisarni, če se založi samo z redko cikorijino kavo in boro žemljico ali kruhom? Amerikanec pa ve, da je treba nadomestiti izgubo moči s tečno hrano. Preračuni pač vse, ni mož sanjarij, in tudi če je pesnik ali pisatelj, je to v ameriškem tempu in vsako delo naših ima tisto posebno ameriškost, ki vam v Evropi tako ugaja — dasi je ne razumete. Kako bi tudi? Le kdor je videl naše ogromne hitre vrelce, kipeča gorovja in nepregledne ravni, bo razumel Ameriškost značaj, njegovo neustaljenost, njegovo ljubezen do svobode, njegovo stremljenje po neodvisnosti. Svojo neodvisnost si je priboril Amerikanec z napori in žrtvami, zato ceni svobodo in svobodo vživa pri nas vsak jezik, vsako veroizpovedanje, vsak narod. Vi pravite, da je Amerikanec brezobziren, da izkorišča delavca priseljenika. Pa to je kupčija, draga moja, v takih stvareh ni Amerikanec čuvstven in dokler mu bo na razpolago izseljeniški material... Zakaj ne ostanete doma? Grenak je kruh po kanadskih poljih, po rudnikih in tovarnah. Za boljša mesta pa so domačini.

Pa poglejmo raje Amerikance od njegove najbolj prikupljive strani, to je njegovo spoštovanje do ženske. To spoštovanje je Amerikancu ostalo iz časov prvih naseljenikov, ko je bilo žensko bitje velika redkost v deželi, ko je onemela surova beseda in se je ustavil prepir in pobjo

pred ženskimi obličjem. Bzet Marte nam pripoveduje, kako se izpremeni vse v taboru zlatokopov, ko prideta za svojim očetom dve mladi deklici. Kako se čedijo in lišpajo poprej zanemarjeni možje, kako so srečni in nerodni v bližini deklice, kako se ne plašijo ne truda ne stroškov, da jima privlečejo glasovir, kupijo knjige, popravijo iz brun stavljeno hišo. Zenska je v Ameriki znak civilizacije, v njeni bližini umolčne surova beseda. Naj bo mlada ali stara, nikdo je ne žali, nikdo ni predrzen, naj bo v avtu ali na železnici, povsod se ji umakne mož. Zenska zavzema visoka mesta v državni službi, ima svoje banke, svoje klube. In doma pri nas? Skrb Amerikanca je, da ima žena ugodno stanovanje. Vse pridobitve tehnike je postavil Amerikanec v službo svoje žene. On gleda, da ji olajša in omili gospodinjsko delo. Po naših kuhinjah je kakor v pravljici o nevidnih škrtatih, ki so naredili gospodinja vse. Še nemški profesor se je čudil, da stopi ameriška gospodinja lahko v krasni večerni obleki k ognjišču, pripravi večerjo in gre v salon, ne da bi se ji poznalo, da je kaj delala. Najbolj priprosti delavec (da rabim vaše fraze) skrbi, da ima žena kopalnico, avto, toplo in mrzlo vodo, telefon do mesarja, pelka, trgovine in druge olajšave. Mož Amerikanec pomaga ženi pri gospodinjskem delu, ne sramuje se mešati po loncih, pospravljati in čediti, saj je Amerikanec že iz majhnega navajen, da si zna pomagati sam. Ne, tukaj ni nerodneža, ki bi si ne znal prišiti gumba ali pripraviti zajutreka in kosila. Če ima žena svoj poseben posel, se Amerikanec ne vtika vanj. Vselej je obziren, ljubezniv — pa ne na vaš priški način... Ah Lea! Zdi se mi, da imaš prav. Zakaj bi hodila v Evropo od moža Amerikanca, ko ga pa nima cela Evropa takega. Z Amerikancem pax ewer!

Iskreno Te pozdravlja

Tvoja sorodnica.

MARICA BARTOLOVA:

Materam, ki imajo sinove.

Moj mož si tako srčno želi sina, pravijo žene, ki pričakujejo otroka, zamolče pa, da si one žele sina še bolj in sicer radi moža, ki bi bil razočaran, ko bi se rodila deklica. Ko se pa rodi deček po eni ali par hčerkah, tedaj postane ta v domu malik, ki ima že v detinski dobi svoje privilegije. Dočim deklica lahko joka, deček tega ne sme, dečku bi to škodilo, pravijo še dandanes v tako prosvetljenem stoletju. Najboljša nega, vsi obziri do otroka moškega spola, ki se tega že zaveda, ko je star komaj par let. Dobro ve, da če le zajoče ali zakriči kar brez solz, bodo takoj vsi pri njem in da dobi s svojim kričanjem vse, kar hoče. Ko je malo večji, ima že vso premoč nad svojimi sestricami. Če hodi v šolo, mu morajo sestre snažiti čevlje, pospravljati za njim knjige in zvezke, pripravljati v torbico šolske reči, dasi hodijo tudi same

v šolo in imajo kot učenke iste naloge in iste dolžnosti kakor on. Ali nima deček prav tako dveh rok kakor deklica? Otroci naj imajo doma vsi enake pravice in vsi enake dolžnosti, vzgoja naj bo doma za oba spola enaka. Prav tako naj bodo zaposleni dečki kakor deklice, pri delu naj v prid vsej rodbini pomagajo prav tako kakor njihove sestre. Starši morajo paziti, da bo vedenje sinov lepo in dostojno.

Ako delajo starši razliko v prid sinovom, rasto ti v zavesti, da so več od svojih sester, katere smejo zmerjati po mili volji, da je mati le ženska, ki opravlja očetu in njemu najnižja dela, dekla za vse, ki mora vedeti za vse in ki ne sme imeti nikdar miru, nikoli pokoja. In iz malega tirančka raste in zraste velik tiran, ki prenese, ko se oženi, vse svoje tiranstvo na ženo. Prav često gre tako iz roda v rod, posebno na kmetih in v delavskih slojih, kjer smatrajo žensko za tovorno živinče brez vsakih pravic, do katere ni treba imeti nobenih obzirov. Kakor vidijo sinovi doma, da oče vedno zmerja ali vsaj rentači nad svojo ženo — njihovo materjo, tako se bodo znašali sami nad svojimi sestrami in pozneje nad svojimi ženami.

Tudi ko se sinovi takih-le rodbin izšolajo, postanejo sicer intelektualci: učenjaki, umetniki in znanstveniki, do svojih žena so pa po večini prav tako surovi, kakor so bili njihovi očetje. In naj se ženam še tako klanjajo in laskajo ter roko poljubljujejo kakor zahteva družba, v notranjosti jih pa le smatrajo samo kot igračko in predmet naslade, sebe pa visoko, visoko nad njimi, s katerimi ni vredno, da bi resno govoril.

Ce so pa taki gospodje med seboj, posebno v poznih nočnih urah po gostilnah in drugih lokalih, tedaj bi nihče ne mislil, ko bi jih poslušal, da so to intelektualci. Ko bi slišal neokusno kvantanje in nizkotno govorjenje o ženskah, bi lahko vprašal po vsej pravici: „Ljudje, s kakšnimi ženskami ste pa imeli opravka, da govorite o njih na ta način?“

Ce je tako govorjenje neodpušljivo, kaj šele ko pišejo take neotesanosti! Ko zmanjka našim časnikom gradiva, ali je v listu še kak prostorček, ki ga je treba izpolniti, poiščejo kdoveodkod zabavljico o ženski, ki naj se smeši na najrazličnejše surove načine. Vse to po vojni, v kateri je pokazalo ženstvo vse h sloje v, da z uspehom lahko nadomešča moža bodisi umstveno bodisi z delom svojih rok. Prav časnikarji bi se morali tega zavedati in prvi prenehati z neslanimi dovtipi o ženah.

Mož, ki je imel doma pravo vzgojo, ki je videl, kako je njegov oče spoštoval svojo ženo — njegovo mater, ki ni slišal nikoli nizkotnih in trivijalnih razgovorov o ženi, in ni slišal v krogu svoje rodbine zmerjanja s kurjimi možgani, bo vedno napram ženam fin, brez hinavščine. Tak mož prenese na svojo ženo vse spoštovanje in uvaževanje, katero je imel do svoje matere.

Moža brez dobre in pravilne domače vzgoje bi ne mogla prikleniti na dom niti najinteligentnejša, najboljša in najbolj vzorna žena, mati in

gospodinja. Clovek, ki je kot mladenič presedel ves svoj prosti čas po gostilnah in kavarnah, morda ker ni imel doma in je živel pri tujih ljudeh, tak clovek se tudi kot mož ne more privaditi ne družine, ne domačega ognjišča; je in ostane svojim domačim le kakor gospod, ki je na stanovanju, katerega rodbina ne vidi drugače nego samo ob času kosila in večerje, a še tedaj gotovo s precejšnjo zamudo.

Tudi pravilna vzgoja dečkov bo imela včasi kako žalostno izjemo, a to so le izjeme; v obče bodo dobro vzgojeni sinovi tudi dobri možje in očetje. Matere, vzgajajte svoje sinove tako, da bodo spoštovali vas in vaše hčerke, njih sestre. Posebno ve, matere, ki ste imele s svojimi možmi bridke izkušnje radi njihove napačne vzgoje, vzgajajte svoje sinove s pametno a ne slepo ljubeznijo, da preprečite nadaljno tragiko žen!

NORA ROYEVA:

Sodobnemu možu.

Možat naj bo, energičen in samostojen. Borben v življenju, borben v ljubezni. Ko si jo pribori, naj jo osvaja sproti, da ga vedno znova navduši in nasladi njegovega življenja časa. Osredotočen, izoblikovan naj bo njegov um; stremi naj k izpopolnjevanju, da bo zamogel dvigati moža nad sebične razvade, nad telesno in duševno tromost. Seveda mora imeti mož okus, celo več, recimo invencijo za zunanjo in notranjo lepoto. Posveti naj estetiki dokaj pažnje, poglobi naj se v njena načela in jih študira, dokler se ne strnejo v eno celoto z njegovo osebnostjo, dokler ne spravi v ravnovesje vsega, kar ga vleče k tlom. Toda v gizdalinstvo ne sme zaiti, ker bi spačilo vse resnične estetske pridobitve in okrnivlo možatost.

Ljubezniv tovariš, goreč mož, vedno siguren v svojih željah in zahtevah, katere zna tudi uveljaviti, naj privlači svojo družico z iskreno ljubeznijo. Čutno stran zakonskega življenja naj preveva harmonična erotika. Mož naj spaja sproti zakonsko vez, katera je vznikla iz globin medsebojnega zaupanja. Težišče njegovega življenja naj bo v skupnosti zanimanj in teženj. Skupno hotenje, delovanje, trpljenje in veselje tvorijo zakon, edino pravo šolo altruizma.

Mož naj se zaveda, da je moralna in intelektualna zapuščenost, v katero ostavlja ženo, hiteč za novimi, sebičnimi užitki, ravno tako mučna zanjo kot njegovo násilje in despotizem. Ako ne smatra svojih čutnih potreb, ki se izcimijo v dolgočasne navade, za svoje prve pravice, marveč jih postavi v ozadje svojega zakonskega reda, bo njegovo življenje polno doživetja, veselja in zadovoljnosti. Razumevati mora pomen in važnost izobrazbe, vzgoje, športov in se zanimati za vse. Za to pa mora biti vsestransko izurjen, živahen, razborit, svest si svojih ciljev in nalog, kratko — borben in možat.

Deška ročna dela.

Marsikateri čitateljci te revije se bo zdelo čudno, da bo Zenski Svet otvoril prihodnje leto novo rubriko o deških ročnih delih — saj je list namenjen največ ženskam. Do zadnjih časov se pri nas sploh ni mislilo na deško ročno delo in so bile deklice tiste, ki so morale delati in so se učile ročnih del. Dečki so pa pasli lenobo, se dolgočasili in nagajali — ne iz hudobije — ampak iz dolgočasje. Zato pa imamo toliko mladeničev in odraslih mož, ki si ne znajo prav nič pomagati sami. Medtem, ko si mnogi moški ne znajo prišiti gumba, zabiti žehlja, ne presekat ali prežagati polena, da ne omenjam raznih ročnih del, o katerih marsikateri možakar niti pojma nima — so postale ženske prave umetnice v raznih ročnostih. Seveda niso dosegle tega viška kar čez noč, ampak po dolgi in dolgotrajni vaji. Brez laskanja moramo pripoznati, da so nas na tem polju ženske pustile daleč za seboj. Skoro nerazumljivo je, zakaj bi se ravno mož, ki slučajno ni rokodelec, ne smel baviti s primernim ročnim delom, ki naj bi mu bilo istotako v razvedrilo in korist, kakor so ženska ročna dela ženski. Zakaj bi bilo ravno možkega sram ročnega dela? Če delo časti žensko — zakaj bi ne častilo tudi moža? Razveseljivo je dejstvo, da se manjša število prenapetežev, ki se boje oziroma sramujejo ročnega dela, češ, da to ni njihovemu stanu primerno. Veliko je v to pripomogla svetovna vojna, saj je sprevidel vsak vojak, da so bili vsi brez izjeme prisiljeni opravljati tudi taka dela, ki niso spadala v njih resor. Vsi so spoznali, da se je tisti lažje preril skozi takratno bedo, ki je bil bolj izvežban v tej ali oni ročnosti. Ujetniki, posebno Rusi, so si rešili z izdelovanjem igrač in drugih primitivnih predmetov, skoro bi rekel življenje — ker bi bili drugače vsi pomrli od lakote. Kadar berem, kako se preživlja ta ali oni nekdanji ruski velikaš v emigraciji z lažjim ali težjim delom, mi pride na misel odgovor dalekovidnega Leva Tolstega neki velikašinjji, ki ga je vprašala za svet glede vzgoje svojega sina. Tolstoj ji je svetoval: „Naučite svojega sina, da si bo sam postregel, sam pripravil posteljo, sam pospravil svojo sobo ter sam očistil obleko in čevlje. Ko bo znal vse to, je napravil velik korak naprej. Zakaj, če hočemo iz tega tenkolasega, brezzobega, bledičastega in življenja sitega pokolenja zopet napraviti prave ljudi, moramo začeti z rokami.“

Vsak otrok brez razlike spola mora znati najprimitivnejša dela, ki so običajna v hiši. Fantek se enako zanima za šivanje in druge take stvari kakor punčka, zato ni treba nasilno prepada med njima. Vseh teh del naj se otrok nauči i g r a j e ; nikar ga siliti in prigovarjati k temu ali onemu, zakaj potem se mu delo pristudi in le prerad se ga izogne. Ko pa otrok sam izreče željo, da bi rad to ali ono poizkusil, mu pa pokažimo, kako se dela — seveda, če je delo primerno zanj, to se pravi, če ni pretežko ali prenevarno. Izbirajmo pa namenoma taka dela, ki vežbajo otroku roko, vid in druge čute ter ga opozarjajmo na nepravilnosti in nevarnost raznega orodja. Če dela otrok s šivanko, ga opozorimo na ostró konico, ki mu lahko rani prstek. Mal vbodljaj pa tudi ni nesreča, zakaj ta izkušnja mu bo le v pouk, da bode prihodnjič bolj pazil. „Če bi otrok nikdar ne padel — bi se tudi vstati ne naučil,“ pravi slavni pedagog Rousseau. Ko damo otroku v roke škarje ali nož, ga opozorimo, kako mora ravnati z njimi. Otrok se le tako nauči ravnati z orodjem ter postane pri vsakem delu do skrajnosti previden in oprezen.

Ko otrok dorašča, mu odločamo taka dela, ki ga vesele in so primerna zanj. Zato bi bilo napačno, če bi silili dečke k pomivanju posode, deklice bi pa morale pripravljati, sekati in žagati drva. Prav je, če tudi deček (deklica) poizkusi po lastnem nagibu taka dela, ki so bolj primerna deklici (dečku). Dečku nič ne škoduje, če zna prišiti gumb, za silo zakrpati obleko ter če zna skuhati par navadnih jedi, Pomislite, da naša mladina goji turistiko in da je v gorah in na potovanju vsak turist zelo navezan nase. Razen tega tudi otroka taki opravički nauče skrbnosti in skromnosti.

Poleg zaposlitve pri hišnih delih je pa še vse polno raznih primernih del, ki ugodno vplivajo na doraščajočega dečka. Poizkusil bom v tem skromnem prostoru navesti v vsaki številki nekaj zanimivih ročnih del, postopoma od lažjih do težjih, od katerih si bo izbral vsak pač tisto, kar mu bo bolj všeč in kar bo primerno njegovi stopnji in izvežbanosti. Koncem sestavka bomo prinašali v vsaki številki navodila o takih delih, ki so potrebna v gospodinjstvu.

ING. HERMAN HUS:

Soba za gospoda.

Vsak gospod, ki hoče po svojem dnevnem opravilu doma količkaj duševno delati, bi moral imeti v ta namen poseben prostor — „sobo za gospoda“. Ta je lahko po obsegu majhna, toda ločiti se mora dati povsem od drugih stanovanjskih prostorov. V njej mora mož dobiti možnost, da nemoteno zbira svoje misli. Zato naj njegova soba ne leži poleg kuhinje ali otroške sobe.

Morda zveni ta zahteva vpričo sedanjih nezdravih stanovanjskih prilik malo pretirano. Vsaka uvidevna žena bo razumela, da možu ni mogoče delati uspešno, če ga moti družina.

V sobi za gospoda, najsibo pisarna, ateljé, delavnica, knjižnica ali študijska soba, sta bistvena dela miza in stol. Vse drugo — police za knjige, omare za zbirke, kadilna miza, udobni naslanjači in otomana za odpočitek le dopopolnjujejo sobo. Uradnik potrebuje drugače opremljeno sobo nego profesor, učitelj, novinar, glasbenik itd. Tu bodi povdajeno, da je oprava le pripomoček k delu, kateremu mora brezpogojno ustrezati. Je kakor okvir življenju, nema služinčad, ki ne sme siliti nikdar v ospredje. Zato naj bo tudi oblika oprave enostavna in koristna.

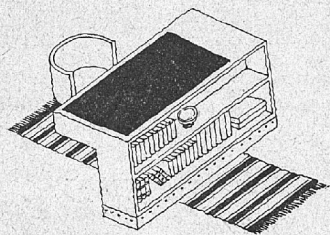
Vsak predal, vsaka polica imej dano nalogo, nič naj ne bo napravljenega radi lepšega. Ni bolj nesmotrenega in zopernega nego velika knjižna omara, v kateri leži komaj par knjig in nekaj zvezkov revij; diplomatska pisalna miza, za katero ne poseda nihče. Rajše manj oprave, toda kar je je, bodi prisrčna in iskrena ter resnično potrebna.

Soba za gospoda naj bo po možnosti obrnjena v zapadno smer ter mora biti svetla in zračna. Stene in strop so pobarvane gladko brez ornamentov in drugega lepoticja v toplih malo težjih barvah. Rumena, toplo zelena oranžasta in rdeča barva so primerne za steno. Strop je

lahko istobarven, vendar nekoliko lažji. Bel strop učinkuje mrzlo in ga napravimo le, če soba drugače ni svetla. Mejo med stensko in stropno barvo tvori temna ravna črta, ki je lahko nekoliko globlje na steni ali pa je potegnjena na stropu; v tem primeru napravlja soba prijeten zaključčen vtis.

Pisalna miza je tako prirejena, da stoji lahko sredi sobe. Zgoraj je ravna in ima nastavne police, morda ob kraju, toda le če je potreba. Mnogo predalov pride prav, toda ne smejo biti globoki. Če s tem ni izpolnjena cela širina mize, se napravijo na sprednji strani mize police za knjige. To je pripravno, ker stoje v bližini stoli ali otomana. Obenem je sprednja plat mize dekorativno zaključena. Sploh je dobro, če leži miza vsa na tleh in je spredaj popolnoma zaprta, da ne piha pod noge.

Kot gradivo prihajajo v prvi vrsti vpoštev vsi dobri domači lesovi. V leščenem stanju so izredno lepi. Njih nabavni stroški pa daleč niso tako visoki kakor pri uvoženem lesu. Izbran domač les ni nič manj vreden, saj ga izvažajo v Ameriko za fina mizarska dela. V celoti ni toliko odvisno od lesa nego od oblike oprave, njene natančne izdelave in namestitve v prostoru.

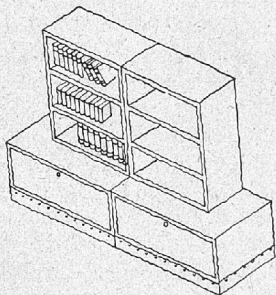
Danes se dela mnogo iz vezanega lesa, katerega dodelajo v brušenem laku. Prednost leži v veliki enakomernosti barve ter izredno lahkem čiščenju oprave. Kot obloga na mize in police se često uporablja steklo in linolej. Suknena prevlaka

je pri uporabi sicer prijetna, toda zamaže se hitro in nje čiščenje je težavno. Dobro je obložiti vse pritalne dele oprave z medeninasto ploščevino, da jo obvarujemo udarcev s čevlji in omelom.

K mizi spada delovni stol v priprosti obliki, ki se dobro prilega telesu, da pisca ne ovira pri delu.

Omara za knjige je lahko odprta ali zaprta. V vsakem slučaju naj bo majhna in raje tako prirejena, da se ji lahko pristavi ali nastavi druga omarica, če se pozneje knjižnica razširi.

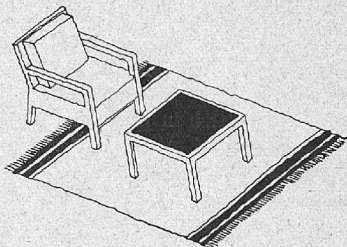
Tudi pri selitvah so velike omare nerodne. Take, ki se dajo razložiti, so vsled komplicirane konstrukcije navadno zelo drage. Tudi je minul čas reprezentativne oprave, danes se skuša rešiti to vprašanje z več toda manjšimi kosi, ki se dado lepo sestaviti in prilagoditi vsakemu prostoru. Enostavne

police, zadaj zapažene, spredaj odprte ali zaprte s šipami, postavljene na male omarice, kjer se spravljajo revije in druge stvari, učinkujejo lepo in so se izkazale za zelo praktične.

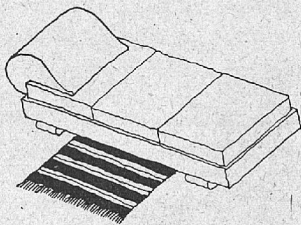
In na vse zadnje ni pozabiti, da je taka oprava poceni, ker se lahko nabavlja kos za kosom.

Naslanjači pri kadilni mizici naj bodo nizki in široki, da se v njih bolj leži nego sedi. V taki legi se da dobro kramljati, ko telo popolnoma počiva. Prijetne so obstranske opore za roke, katerih pa ni potrebno prevleči z blazinami. Blago za tapeciranje naslanjačev naj ne bo gladke barve, ker mnogo trpi in se lahko kmalu udere.

Kadilna mizica naj bo precej velika in zelo nizka, tako ustreza najbolje. Če je polica pod ploščo, je prikladno, ne sme pa ovirati nog gospodov, ko sede v naslanjačih. Tudi ne sme dajati prilike, da bi kdo naslanjal nanjo čevlje.

O to m a n a v sobi gospoda je poglavje zase, praktična je in gospod je ne bo rad pogrešal. V opoldanskem odmoru je za odpočitek, in tudi zvečer je pripravna, osobito za čitanje. Dobro je, če je prirejena tako, da se da po potrebi spremeniti v udobno posteljo. Izvršena je lahko na več načinov. Ogrodje, ki leži na tleh, ima vzmetno mrežo ali posteljno vzmetno žimnico. Na to se položi vrhna žimnica in vse skupaj pokrije s preprogo. Žimnica je lahko večdelna in prevlečena s primernim tapetniškim blagom — tedaj odpade pregrinjalo.

Na otomano spada par blazin iz vzorčastega blaga. Finega ročnega dela je v ta namen škoda, ker gospodje na blazine ne pazijo dosti.

Da soba ne napravlja mrzlega vtisa, jo je treba opremiti s preprogami. Vedeti je treba, da služi preproga kot slab prevodnik toplote, po katerem se hodi. Zato ne kaže polagati po tleh dragocenih preprog. Bile bi bolj dekorativnega pomena in bi ne ustrezale, ker bi se nihče ne upal hoditi po njih. V orijentu hodijo po sobi brez obuval, in imajo tako preproge po tleh res svoj pomen. Pri nas naj se dragocena preproga raje obesi na steno, za pisalno mizo ali otomano bo tvorila lepo ozadje.

Tudi zavese na oknih imajo svojo svrho. Ž njimi se okno zastira in na ta način uravnava svetloba v sobi. Nikakor pa niso zato, da bi se na-

biral po njih prah. Žal prevladuje pri nas mnenje, da so zavesa nekaj zgolj dekorativnega, kar daje oknu nekak okvir.

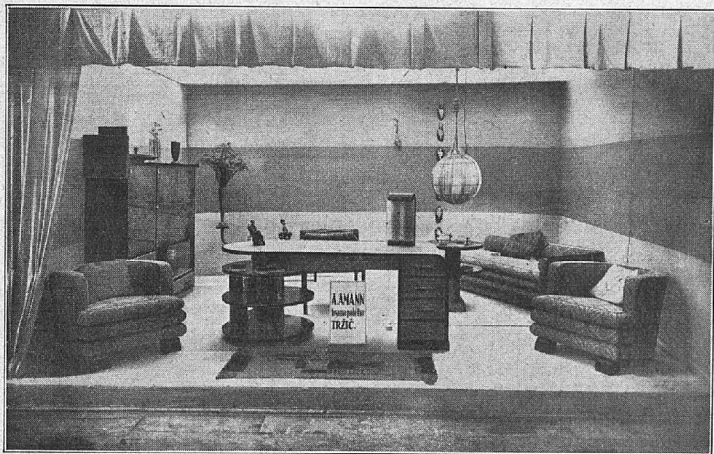
Vsako okno naj ima po možnosti dve zavesi, eno iz tankega, prozornega blaga, drugo težko, neprozorno. Obe morata viseti tako na palici, da se dasta z vrstico premikati od kraja proti sredi in obratno. Popolnoma zadostuje, če sega zavesa le nekaj pod okensko polico. — Vzorci na zastorih so lahko različni, primerna je rumena in svetlozelena barva, ki dasta vstopajoči svetlobi mehko in toploto.

Lestenci naj ne bodo razčlenjeni in naj ne posnemajo oblik, ki so bile svoj čas potrebne pri razsvetljavi s svečami. Obstoje naj iz ene velike svetle krogle ali iz nekaj svetlobnih cevi.

Nekaj dekorativnih efektov pa vendar potrebuje tudi soba za gospoda. Dosežemo jih s kako dobro originalno sliko, najsi bo z oljnato, z akvarelom ali radiranko — tudi dobra reprodukcija kake resnično znamenite slike je na mestu. Plastika poživi sobo prav odlično. Nekaj umetne obrti — brušeno steklo, tolčena kovina, fina vezenina — se poda lepo na mizici ali polici. Pri izbiri naj pa velja temeljno načelo: raje manj, toda tisto dobro in plemenito.

Gospodje, ki ljubijo rastline, jih morejo imeti v svoji sobi, postavljene na nizko, široko mizico pred oknom.

Celoten vtis, ki ga napravlja soba za gospoda, mora biti resen, toda iskren. Z dobro izbrano in postavljeno opravo ter velikim redom, ki mora tu vladati, to ne bo težko doseči.

Soba za gospoda, razstavljena na letošnjem ljubljanskem velesejmu, katero je prvovrstno izdelala tovarna za pohištvo: Alfred Amann v Tržiču.

IZ VESTIJA

Mož pri domačem delu.

Pogostoma slišimo sodbo, da je moški kot vdovec ali samec večji revež kakor ženska, ki je v istem položaju. Ženska si pač skuha, počedi in zašije. Ženska ima sto poti in pomočkov, da pride preko občutka samote, ki podi moškega v gostilno in kavarno. V drobnem gospodinjstvem delu tiči vir tolažbe, samovzgoje in zdravja. Uradnica, bodisi da je samska ali poročena, ima polno dela, ko pride domov. Uradnik pride domov, žena mu postreže. Če je zanemarjen, je kriva žena, in če ima ona še toliko dela z domom in poleg doma še s službo, z obrtjo. Koliko je mož, ki si ne znajo pritišiti gumba. Taka nevednost v gospodinjstvem delu dela moškega odvisnega od ženske in je vir težav, kadar ostane moški sam ali kadar oboli žena. Kriv pa ni moški sam, kriva je neumestna vzgoja dečkov, ki ni več primerna za naš čas. Zdaj ko hodi žena v službo in ima dvojen poklic, bi se moral mož prilagoditi novim razmeram in pomagati tudi z delom v gospodinjstvu. Dečki so zelo spretni pri vseh vrstah hišnega dela. Kaj ni bolje, da jih navaja umna mati v kuhanju, pranju in drugem delu, kakor da postajajo in se pretepajo po ulicah. Kako samostojen je zakonski mož, ki zna kuhati — recimo če stavkata žena ali kuharica: gre, pa si zakuri in skuha sam. Samca, ki zna kaj, ne bo strašila oblastna kuharica, ni odvisen od gostilne. Ni mu dolg čas. Lovci, vojaki, železničarji, vseh vrst popotniki in raziskovalci si znajo pomagati sami pri kuhi, postiljanju, pomivanju in drugih gospodinjstvenih umetnostih. Kako pa bi mogel po svetu moški, ki ne zna tega? Vobče so moški imenitni pri takem delu, naredijo vse natančno in vestno. V boljših hišah in hotelih imajo samo kuharje, slavni pisatelji so znali pripraviti tudi dober obed. Po hotelih in moških samostanih čedijo samo moški, krojači so bili vedno bolj na glasu kakor krojačice — sploh se oprime moški lahko vsakega dela in ni skoro dela, ki bi bilo

edino ženski primerno. Naš čas izenačuje moško in žensko. Po uradih isto delo in pravica, po obleki bi kmalu ne razločil Matije od Metke, tudi v domu naj vlada samostojnost. Z razumevanjem in znanjem drobnega hišnega dela bo vzljubil in cenil moški še bolj svojo mater, svojo ženo in žensko vobče. Kadar ne bo več tistega preziranja dela, ki naj bo žensko, tedaj bo mož svoji ženi res podpora in tolažba, zakonskih kriz in preprirov ne bo več toliko, ker bo držalo delo moža doma. Razbremenjena žena si bo očevala zdravje in mladost, duševno svežost. Zato možje na pomoč ženam in sebi! Samostojen je samo tisti, ki si zna pomagati sam.

Mož pazi sam na svojo obleko. Vsak večer si obesi suknjič na naramnik (obešalo), poravnava rokave in ovratnik; hlače naravnava po zgibi in jih dene v klešče. Tako ostane obleka dolgo kakor nova. Zjutraj jo pregleda, če ima kak madež in ga izperl s kropom ali z vročo črno kavo. Kakor je pač madež in blago. Pri hlačah pazi, da ni rob razcefedran, gumbe si pritrdi, predno odlete. Če so čevlji preveč namazani in slabo zdrgnjeni, se umaže in trga rob pri hlačah, pa tudi usnje popoka. Blatne čevlje obriši zvečer in jih natakni na kalup, mokre nabaši z mehkim papirjem.

Mož kuhar. Čaj, kavo, to zna pripraviti skoraj vsak mož; da vre mleko, kadar se vzdiguje, to je tudi že vsakemu jasno. Jajca skuhati in očveti znajo že majhni dečki, še bolj pa peči krompir. Težje so pač druge skrivnosti kuhe, kakor zamestitev in peka kruha; pa dober mož si zapomni, kako pripravlja žena jedi. Prežganka, zdrob na mleku, krompir, goljaš z žličniki ali z žganci, makaroni, jajca, klobase, jetra, mesni žličniki i. dr. so jedi, ki ne dajo dosti dela in ne zahtevajo posebnega znanja. Prežganka: za vsako osebo $\frac{1}{2}$ l vode in žličko moke ter žličko masti. Razbeli mast, vmešaj vanjo moko, mešaj, dokler se lepo ne zarumeni, zalij malo z mrzlo vodo in vlij v krop. Zažvrkljaj še jajce in nareži kruha.

Ne pozabi, da vržeš prej v krop malo kumine in majarona ter soli. Zdrob z a otroke. Na $\frac{1}{4}$ litra mleka dve žličici pšeničnega zdroba. Ko vre mleko, ga prav malo posoli, umešaj vanj zdrob in kuhaj dobre četrť ure. Ponve ne smeš pustiti na ognju, da se ne prismođi. Močnik pšeničen: 6 žlic suhe moke, 1 jajce in za oreh masla. Naredi v moki jamico, ubij vanjo jajce, zreži maslo in stepi jajce z maslom; potem razmešaj moko z vilicami, da se naredo drobni svaljki. Nekatera kuharica presvaljka močnik še z rokami. Kuhar bi si moral prej dobro umiti roke, da ne bodo dišale po tobaku. Lahko se dene tudi več moke, pa je potem močnik bolj gost. Svaljkan močnik se zakuha na vreli juhi, na mleku ali na kropu. Prav dober močnik na kropu dobiš, če zarumeniš polovico svaljkov v debeli žlici vrele masti, in ga zaliješ, ko prevre, prideneš surovi ostanek in kuhaš dalje v kropu. Kuhaj dobrih deset minut. Takle močnik je prav okusen, če kuhaš prej v kropu par kislih jabolk. Goljaš. $\frac{1}{4}$ lepega stegna za dve osebi. Razreži meso na kocke, razbel žlico masti, vrzi vanjo zrezane čebule in ko se je pokuhala čebula, še meso. Posoli in praži počasi. Ko se zarumeni, potrosi s sladko papriko. Najboljši goljaš je, če je mesa toliko, da da samo iz sebe toliko soka. Drugače je treba malo zaliti z juho ali z vodo. Nekateri posujejo dušeno meso z moko, pa goljaš ni več tako dober. H goljašu skuhaš krompir v kosih ali žličnike: 8 žlic moke, 1 jajce, za oreh masla, dve desetinki litra mleka ali vode. Naredi v moki jamico, utepi z žlico maslo in jajce, primešaj mleko in utepaj, da bo gladko testo. Pomakaj čisto žlico v slani krop, jemlji poševno malo testa na žlico in spuščaj v krop. Ti žličniki morajo biti rahli. Ko so kuhani, jih jemlji ven s penarico in zabeli. Na zabeli zarumeni malo kruhovih drobtin. Žličniki se naredo tudi s kruhom, krompirjem, s klobaso ali šunko, s sirom in drugim, pa to spada že v višjo kuharsko umetnost.

Jedi za moške.

Lovska pečenka. Primeren kos govejega mesa dobro potolci, popopraj, osoli in nareži. V vsako zarezo daj dobro zrezane kapre, čebulo in masti; vse to peci v pečici na masti ter zalivaj počasi. Omaka naj bo redka.

Rostboef na angleški način. Vzemi goveje meso od šimbasa (ledvične pečenke), očisti ga masti navrh in odstrani kosti. Nato nasoli, odrgni meso s čebulo in česnom, popopraj, z gorčico ga namaži in polij nanj malo olja. Zelo okusno je, ako stoji meso dva dni v tem, seveda to je mogoče le po zimi ali v ledenici. Deni peč v razgreto mast v pečico ter polivaj večkrat z mastjo, v kateri se peče. V sredi naj bo še krvavo. (Če hočeš,

ga speci popolnoma). Potrosi malo z moko ter zalij z vodo.

Fiľé. Nareži iz lepega kosa od križa zrezke, katere pretakni s suho slanino. Ob enem pa dobro sesekljaj slanino s čebulo, timjan, lavor, peteršilj, sardino. Speci v masti z moko potresene fileje, (zrezke) in zarumeni gori navedene dišave ter zalij vse z juho; omaka naj bode redka.

Zeljini zavitek. Zamesi testo z mlačno vodo in osoli kot za štruklje. Razvleci ga, ko se odpočije, in potrosi z nadevom: liste zeljne glave očisti, popari in praži na masti; ko se to ohladi, primešaj kisle smetane in popopraj, potrosi na testo, zavij in peci v pečici.

Mozaikov kruh. Na 40 dkg dobro premešane surovega masla vmešaj 9 sardel sesekljanih, 30 dkg kurjega mesa ali pečene (mrzle) teletine, 30 dkg šunke, 30 dkg jezika, 3 dkg pistačev, kisle kumare ali gobe, trdo kuhana jajca. Vse zreži na kocke. To zmes dobro premešaj in daj v izdolbene sendvičevne štručice. Ta količina nadeva je za tri štruče.

Nadevana jajca kot garniranje ali samostojna jed.

Skuhaj jajce v trdo, razpolovi ga, izloči rumenjaki in ga zmešaj s surovim maslom, dodaj sesekljane kisle kumare ali gobe, šunke ali jezika, dodaj popra ali gorčice in sardele. S to zmesjo napolni izdolbene beljake ter okraši z malo vejico peteršilja.

Divji zajec z vinsko omako. Mladega zajca nasoli in pretakni s slanino. Polij ga z vročo mastjo in duši z zelenjavami (peteršilj, korenje, zelena, lavorjev listič, timijan). Ko je zelenjava malo zarumenela, ga polij z dobrim $\frac{1}{4}$ l belega vina; ko se to malo pokuha, potresi s žlico moke in čez nekaj časa dodaj nekoliko juhe. Precedi omako na razrezanega zajca.

Carska torta. Ubij v meden kotliček 6 celih jajc, prideni 26 dkg sladkorja ter vtepaj na zmernem ognju četrť ure. Pazi, da se ti ne prime in zato mešaj neprestano, najbolje s šibico za sneg. Ko se je dovolj ogrelo, deni kotliček na mrzlo ter tolci še četrť ure, da se zmes ohladi in narase. Nazadnje primešaj rahlo 20 dkg presejane moke. Zmes deni v dobro namazan obod ter jo peci približno pol ure. Naredi jo dan pred uporabo. Naslednji dan jo prereži ter pomazi z marmelado. Na marmelado nako-piči še spenjene smetane s čokoladnim okusom. Isto deni tudi na vrh torte. Pripravi jo tako-le: Dobremu četrť litru stolčene sladke smetane prideni 5 dkg sladkorja, kateremu si primešala kavno žličko kakava. Torta je izborna in ima to prednost, da je z njo malo opraviti.

Makaronova pašteta. Kolikor zahtevajo moke 3 cela jajca, pa dva koščka sladkorja,

5 dkg masla in soli. Naredi testo, razvaljaj ga in razreži na krpe. Vsak mlinec vrzi posamezno v vrelo slano vodo. Ko se krpa vzdigne, jo vzemi ven in položi zrvavano na ploč. Istočasno praži na koščke zrezano tetelino ali svinjino ali kuretino in malo čebule. Skuhaj v slani vodi dobre makarone, odcedi jih, polij še enkrat z mrzlo vodo. Suhe daj v skledo, zabeli jih, stresi praženo meso vmes in dodaj dobro osminko kisle smetane. Primerno posodo namaži z mastjo, obloži jo s krpami, druga poleg druge, v to stresi makarone ter jih pokrij zopet z mlinci, ki so ostali ali ki vise čez posodo. Vse to lepo rumeno speci, kar je kmalu.

ZDRAVSTVENI NASVETI.

Če se mož prehladi, ima nahod ali influenco, mu skuhaj $\frac{1}{4}$ l prsnega ali lipovega čaja, kateremu dodaš $\frac{1}{2}$ grama aspirina; poleg tega je dobro mazati hrbet in prsa s kafirnim mazilom. Če ga boli glava in ga trga, mu daj $\frac{1}{2}$ grama pyramidona na žlici vode; to tudi, če ga boli zob, ako ni zob globoko nagnit. Ako si mož pokvari želodec, najprej natančno poizvedite, če je od jedi, kakšne in kdaj. Prepričajte ga o neobhodnosti dijetne; vžije naj primerno čistilno sredstvo (karlsbadsko sol, 1 kavino žličko na kozarec mlačne vode, ali Franc Jožefovo grenčico). Kadar je črevesje v neredu, je dobro dati 1 veliko žlico ricinovega olja. Pri Italijanih je v navadi, če se v družini spro, da jim stara mati ali stari oče vsem nalije po 1 frakelj ricinovega olja. S tem empiričnim prijemom odrinejo marsikatero neprijetnost ali celo nesrečo ter dosežejo, da se razburjeni živci pomirijo. Pri (akutnih) ostrih zastrupljenjih je treba nemudoma poklicati zdravnika ali odpraviti bolnika v bolnico. Ravno tako je postopati pri poškodbah in nalezljivih boleznih. Pri lahkih poškodbah, n. pr. pri nategnjenju kit ali mišic, pri zunanjih kontuzijah je potrebno le masažno postopanje. Zato je dobro, da se kdo pri hiši razume na masažo. V Ženskem Svetu je bilo letos dovolj podrobnih navodil o tem. Pri boleznih raznih organov, v očeh, ušesih, nosu, v grlu, koži, v trebušni in prsni votlini itd. si poiščite zdravniško pomoč.

Mazanje, izpiranje, masažno postopanje, ovoji in obkladki naj se izvršujejo po posebnih navodilih.

Dobro bi bilo, da bi zakonske žene dovršile primerni učni tečaj, pripraven za prvo pomoč, katero bi potem lahko preudarno nudile možu in otrokom.

Deset zapovedi za — očetovstvo:

1. Ohrani si že kot mladenič čisto telo in čisto dušo, da se boš lahko zdrav in s spoštljivostjo približal oni, ki naj bo mati tvoje dece.
2. Izberi si nevesto, ki je sama zdrava in je iz krvno in duševno zdrave družine.
3. Ne vzbujaj k življenju novega bitja, kadar si utrujen ti ali žena, zlasti pa ne, če si vinjen.
4. Spoštuj ženo, ko postaja mati; iz ljubezni do nje in do svojega potomca kroti v sebi sile, ki bi mogle raniti njeno fizično ali čustveno razpoloženje.
5. Pomisli, da ni žena nikoli potrebna tolike nežnosti in obzirnosti kakor takrat, ko je njeno telo posvečeno vstvarjanju novega življenja.
6. Nikdar ne zahtevaj od žene nič takega, kar bi jo ponižalo do sužnje. Išči užitek le v tem, kar ti lahko da iz svobodne ljubezni.
7. Vedi, da ni dovolj, če vseješ dobro seme v dobro zemljo. Ko vzklije, ga morash razsodno zalivati in ogrevati ter skrbno pleti. Isto je z otrokom.
8. Spoštuj ženo, da bodo otroci spoštovali tebe.
9. Otroci naj ne bodo nikdar priča nesoglasja med teboj in ženo.
10. Pomni, da je surovo in kulturnega človeka nevredno, ako iz objektivnosti smešiš med prijatelji po gostilnah navade svoje žene in intimnost svojega doma. S tem mažeš to, kar ti je v resnici najbližje, in ponižuješ tudi samega sebe.

LISTNICA UREDNIŠTVA:

Radi enotnosti te številke je izostala „Gospa Marina“, ki se bo pa nadaljevala še par mesecev.